

Lapsi- ja perheleirit ennalta ehkäisevänä lastensuojelutyönä

Opinnäytetyö

Sonja Laukkanen

Syksy 2021

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

LAUKKANEN, SONJA:

Lapsi- ja perheleirit ennalta ehkäisevänä lastensuojelutyönä

Opinnäytetyö 64 sivua, joista liitteitä 6 sivua.

Marraskuu 2021

Lastensuojelutyössä tehdään nykypäivänä ennalta ehkäisevää työtä ja siihen halutaan panostaa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutustua leiritoimintaan ennalta ehkäisevän lastensuojelutyön toimintamuotona ja kerätä leiritoiminnasta kokemuseräistä tietoa leirille osallistuneilta lapsilta ja heidän perheiltään haastattelujen kautta. Opinnäytetyön tarkoitus on tehdä näkyväksi leiritoiminnan mahdollisuuksia perheiden tukemisessa.

Tutkimus tehtiin yhteistyössä Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n kanssa. Kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin kyselylomakkeiden ja haastattelujen avulla kesän 2021 päiväleirille osallistuneilta lapsilta ja heidän perheiltään. Lapsille suunnattu kysely muodostui hymynaama-asteikosta ja tilasta, johon lasten kertomat perustelut ja muut asiat kirjattiin. Vanhemmille suunnattu kysely sisälsi monivalintakysymyksiä, mahdollisuuden lisätä omia vaihtoehtoja ja avoimia kysymyksiä. Kyselyyn vastanneiden lasten vanhemmista kymmenen lapsen vanhemmat antoivat luvan käyttää lapsensa vastauksia tässä tutkimuksessa. Vanhempien lomakkeen täytti seitsemän perhettä ja he antoivat luvan käyttää heidän vastauksiaan tässä tutkimuksessa.

Tutkimuksessa selvitettiin lasten leiritoiminnan kautta saamia kokemuksia ja vanhempien kokemuksia siitä, mitä leiritoiminta voi heidän perheelleen tarjota. Kokemuksia tarkasteltiin yhteisöllisyyden ja osallisuuden teemat huomioiden. Tulosten mukaan lapset olivat saaneet monenlaisia kokemuksia leirillä olosta. Kokemukset olivat sekä positiivisia että negatiivisempia. Lapset halusivat osallistua leirille tulevaisuudessa uudelleen ja moni heistä oli saanut leiriltä uusia ystäviä ja heillä oli ollut hauskaa. Perheet kuvailivat tukea, jota toivoivat leiriltä lapsilleen ja tukea, jota olivat itse saaneet omaan arkeensa. Perheillä oli monenlaisia tuen tarpeita, joita he nostivat esiin. Tuen tarpeina näyttäytyi esimerkiksi lasten sosiaalisten taitojen ja kielen kehityksen tukeminen. Lisäksi perheet kertoivat tarpeesta heidän arjessaan auttamiseen, jonka kautta mahdollistui esimerkiksi työnteko leiriviikon aikana. Tutkimuksen mukaan leiritoiminnalla voidaan vastata perheiden monenlaisiin tuentarpeisiin.

Avainsanat: ennalta ehkäisevä lastensuojelu, perheen tukeminen, yhteisöllisyys, osallisuus, leiritoiminta

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LAUKKANEN, SONJA:
Child and Family Camps as Preventative Child Protection Work

Bachelor's thesis 64 pages of which 6 pages of attachments
November 2021

The purpose was to figure out how to use camp activities as preventative child protection work. Another purpose was to collect families' and children's experiences of the camp activities. The aim was to make visible what kind of opportunities could be offered to support families through camp activities.

This thesis was conducted in cooperation with Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry. The material in this qualitative study was collected through questionnaires and interviews. The children who participated in the summer 2021 day camp and their families were interviewed. In the children's interview a smile face scale was used to help them with their answers. They were also asked why they felt in a certain way. Parents' questionnaire included multiple choice questions and open questions. Parents of ten children gave their authorization to use their children's answers.

Involvement and communality perspectives have been taken into account when examining the results. Children received both positive and negative experiences when taking part in the camp activities. Children wanted to take part in the camp again in the future. Many children had received new friends and had had a good time in the camp. Families described the support they hoped for and had received for themselves and their children. Families had different kinds of needs for support. Families raised examples of support such as supporting children's social and support for family's everyday life such as enabling their working during the camp week. Camp activities can answer to many kinds of needs for support.

Key words: preventative child protection, supporting the family, communality, participation, camp activities

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
	2.1 Aiheen valinta.....	7
	2.2 Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry yhteistyökumppanina	8
	2.3 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset	11
3	ENNALTA EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELUTYÖ	13
	3.1 Ennalta ehkäisevän työn tarkoitus.....	13
	3.2 Palveluiden piiriin tuleminen.....	17
	3.3 Lastensuojelutyötä ohjaavat lait ja periaatteet	17
4	PERHEIDEN TUKEMINEN OSANA LASTENSUOJELUTYÖTÄ	20
	4.1 Perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen	20
	4.2 Perheen tuen tarpeen huomaaminen varhaisessa vaiheessa.....	22
	4.3 Leiritoiminta perheen tukena	23
	4.4 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulma	27
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	32
	5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu.....	32
	5.2 Aineistoanalyysi	35
6	TULOKSET	37
	6.1 Lasten kokemuksia	37
	6.2 Vanhempien kokemuksia	39
	6.3 Johtopäätökset.....	41
7	POHDINTA	51
	7.1 Luotettavuus ja eettisyys.....	52
	7.2 Jatkotutkimusaiheita.....	54
8	LÄHTEET.....	55
9	LIITTEET	58
	9.1 Liite 1 Lasten haastattelu	58
	9.2 Liite 2 Vanhempien kysely	62
	9.3 Liite 3 Lupakysely.....	64

1 JOHDANTO

Olen itse tehnyt keikkatöitä lasten ja nuorten kiireellisen sijoituksen parissa reilun vuoden ajan. Lisäksi olen tehnyt ilta- ja viikonloppuaikaan nuorten kiireellistä palveluohjausta. Minussa herätti huolta se, että välillä paikkatilanne lastensuojelulaitoksissa on niin huono, että joillekin osastoille joudutaan sijoittamaan lapsia tai nuoria ylipaikalle. Ylipaikkoja voi olla käytössä jopa useampi kerralla ja lisäksi on mahdollista, että päivystetään vielä sen lisäksi. Aloin pohtimaan sitä, miksi tilanne on tällainen ja toteutuuko ennalta ehkäisevä työ todella. Minkälaisia ongelmia tai haasteita perheillä on ja miten perheitä voitaisiin tukea varhaisessa vaiheessa.

Lastensuojeluilmoitusten määrän on tutkittu nousseen kymmenessä vuodessa kaksinkertaiseksi aiempaan nähden. Vuonna 2019 lastensuojeluilmoitusten määrä oli jopa 156 200. Ilmoitukset koskivat 85 746 lasta. Kiireellisten sijoitusten määrä on myös noussut ja kiireellisesti sijoitettujen lasten määrä nousu vuodesta 2017 vuoteen 2018 mennessä oli 6,9 % ja vuodesta 2018 vuoteen 2019 kiireellisten sijoitusten määrä nousi jälleen 4 %. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 2021a.) Vuosi 2020 jatkoi kiireellisten sijoitusten määrän nousua, mutta nousu oli hieman pienempi, ollen 3 %. Koronapandemia aiheutti kuitenkin muutoksia ihmisten elämään. Vaikutuksia on vielä liian aikaista arvioida, mutta tehtyjen selvitysten pohjalta odotetaan kuitenkin pandemian aiheuttaneen perheiden vaikeuksien lisääntymistä ja lastensuojelun asiakkaiden tuen tarpeen kasvua. (Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 2021b.) Tämä kiireellisten sijoitusten määrä ja työkokemukseni lastensuojelussa lyhytaikaisen, kiireellisen sijoituksen yksikössä, on saanut minut pohtimaan, voidaanko kiireellisiä sijoituksia välttää ennalta ehkäisyn keinoin.

Tässä tutkimuksessa kerrotaan leiritoiminnan käyttämisestä ennalta ehkäisevän lastensuojelutyön menetelmänä ja puhutaan myös ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen käytännöistä. Ennalta ehkäisevästä työstä on säädetty lastensuojelulaissa (2007/417). Lastensuojeluun kuuluu periaate, joka tunnetaan nimellä lievimmän riittävän toimenpiteen periaate. Se tarkoittaa perheen tilanteeseen puuttumista lievimmällä mahdollisella tavalla ja pitää sisällään usein avoimuuden tukitoimia. (Puonti & Saarnio & Hujala 2004, 85.) Tämä korostaa ennalta

ehkäisevää lastensuojelutyötä ja sen tarkoitusta yhteiskunnassa. Tästä huolimatta tilastot valitettavasti osoittavat avohuollon asiakkaiden määrän laskeneen. Esimerkiksi vuodesta 2019 vuoteen 2020, lasku oli 4 %. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021b.)

Leiritoimintaa tarkastellaan sen kannalta, millaista tukea perheelle voidaan mahdollistaa sen keinoin. Aloin pohtimaan, mihin kaikkeen leiritoiminnan kautta on mahdollista vaikuttaa ja mitä perheet ja lapset saavat siitä, että leiritoimintaa on tarjolla. Tärkeää minulle oli saada perheiden ja lasten omakohtaisia näkemyksiä ja kokemuksia leiritoiminnan hyödyistä ja sen tarjoamasta avusta perheen arjessa. Materiaali tutkimukseen on kerätty haastattelemalla lapsia, jotka osallistui-
vat viikon mittaiseen päiväleiritoimintaan kesällä 2021 ja heidän perheitään. Osallistuin itse tälle Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n kesäleirille yhtenä leiripäivänä ja viimeisenä leiripäivänä keräsin haastattelujen ja kyselylomakkeiden kautta lasten ja perheiden kokemuksia.

Tutkimuksessa rajaan tuen tarpeessa olevat perheet koskemaan sellaisia, joissa on lapsia ikäväliltä nollasta kahteentoista ikävuoteen. Perheen tukemista tarkastellaan sillä ajatuksella, että sen kautta vältetään kovempien lastensuojelukeinojen käyttöä, kuten kiireellinen sijoitus ja huostaanotto. Leiritoimintaa tarkastellaan perheen jaksamisen tukemisessa ja hyvinvointia lisäävänä toimintana. Leiritoimintaa on monenlaista ja leirimuotoista työskentelyä on mahdollista käyttää laajasti perheiden tukena. Tässä tutkimuksessa kerrotaan sekä lasten leiritoiminnasta että perheleiritoiminnasta. Molemmat toimivat osana perheen tukemista, vaikka leirityypin kautta tarkoitus vaihtelee.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aiheen valinta

Tutkimuksen aiheen valinta tapahtui loppujen lopuksi aika helposti. Tiesin alusta asti, että haluan tutkia lastensuojeluun liittyviä asioita, sillä lastensuojelu on ollut toivetyökenttäni jo vuosien ajan. Nyt kun vielä olen päässyt alaa kokeilemaan käytännössä, kiinnostukseni alaa kohtaan on vain kasvanut. Seuraavaksi pohdinnan kohteeksi tuli yhteistyötahon hankkiminen ja koska omaan kokemukseen myös vapaaehtoistyön puolelta Parasta Lapsille ry:ssä, tuntui luontevalta kysyä heitä mukaan tutkimukseen. Ajattelin yhdistää kaksi minulle jossain määrin entuudestaan tuttua työkenttää eli lastensuojelun ja leiritoiminnan.

Olin yhteydessä Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:hyn ja kysyin heidän mielenkiintoaan olla mukana tutkimuksessa liittyen lastensuojeluun ja leiritoimintaan. Yhdistyksessä lähdettiin innolla ajatukseen mukaan ja he nostivat esiin, että heillä olisi tarvetta saada lasten kokemuksia leiritoiminnasta. Yhdistys oli järjestämässä valokuvanäyttelyä nimellä ”Lupa unelmoida”. Yhdistyksen yksi kantavista tausta-ajatuksista ovat lasten oikeuksien teemat ja valokuvanäyttely pohjautuu niihin. Yhdistys ehdotti minulle, että keräisin palautetta leirille osallistuvilta lapsilta ja lasten kertomia asioita voitaisiin käyttää valokuvanäyttelyssä kuvateksteinä. Lähdin innolla tähän mukaan.

Sovimme Parasta Lapsille Tampereen yhdistyksen kanssa, että lasten haastattelun lisäksi saan kerätä palautetta lasten perheiltä, jotta saamme molemmat käsitystä siitä, miten perheet kokevat leiritoiminnan. Lasten kysymysten pohjana toimivat lasten oikeuksista löytyvät teemat ja niiden ohella myös näyttelyn nimessä mainittu unelmointi. Perheiden kyselyt käsittelevät teemoja koskien sitä, mitä perheet toivovat lastensa saavan leireiltä sekä mitä he itse saivat siitä, että lapset pääsivät osallistumaan leiritoimintaan. Tämän pohjalta lähdin rakentamaan tutkimusta ja siihen liittyviä haastattelulomakkeita.

2.2 Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry yhteistyökumppanina

Parasta Lapsille ry on perustettu vuonna 1945 ja leiritoiminta on ollut sen keskeinen tukimuoto. (Parasta Lapsille ry n.d.a.). Parasta Lapsille ry oli perustusvaiheessa naisvaltainen järjestö ja sen toiminnan voidaan ajatella syntyneen Suomen Naisten Demokraattisen liiton lastenhuoltojaostosta. Ajatuksena oli epäkohtien korjaaminen ja sodan jälkeisissä vaikeissa olosuhteissa elävien lasten elämän helpottaminen. Ensimmäiset leirit järjestettiin jo vuonna 1946. (Raitis 2015, 12.)

1940–1950-luvuilla elintarvikepula oli todellisuutta ja vanhemmat lähettivät lapsiaan leireille maaseuduille vahvistumaan ja saamaan riittävästi kunnon ruokaa. Tällöin leirin onnistumista mitattiin lasten saamissa painokiloissa. (Parasta Lapsille ry n.d.a.) Järjestön sodan jälkeinen tarkoitus onkin kiteytetty: ”kansanlasten fyysisen ja henkisen kunnon kohottaminen, taistelemine aliravitsemusta vastaan sekä yleensä huolehtiminen lasten terveydellisen aseman parantamisesta”. Vuonna 1947 ensimmäiset tavoitteet järjestössä koskivat päivähoidon järjestämistä, kuntien tarjoamaa kesävirikistötoimintaa lapsille ja asuntojen rakentamisen tehostamista ja siinä lasten tarpeiden huomiointi. (Raitis 2015, 14–15.) Vuonna 1957 Lasten Päivä Säätiö syntyi ja siihen kuuluivat Mannerheimin lastensuojeluliitto, Ensi kotien liitto, sekä vasemmistolainen Parasta Lapsille ry. (Kotioja 2020, 131).

Parasta Lapsille ry:n toimintaa rahoitettiin alkuaikoina kunnilta ja valtioilta anotuina avustuksina ja Lasten Päivästä saaduilla tuloilla. Yhdistyksen toimintaa tukivat ja mahdollistivat myös suomalaiset ja amerikkalaiset yhdistykset sekä yksityiset henkilöt. Vuonna 1965 Parasta Lapsille ry hyväksyttiin Raha-automaattiyhdistyksen jäseneksi ja sen kautta mahdollistui oman lomakeskuksen hankinta. Varojen keräämiseen käytettiin järjestön omia tapahtumia ja yhteistyökampanjoita. (Parasta Lapsille ry n.d.a.)

Pahimman puutteen alkaessa helpottaa 1950-luvulla, Parasta Lapsille ry:n toimintaan tuli mukaan kasvatuksellisia ajatuksia. Näitä olivat esimerkiksi omatoimisuus ja rauhankasvatukselliset näkökulmat. Luvuilla 1960 ja 1970 järjestö osallistui lasten aseman parantamiseen vaikuttamiseen ja oli mukana ajamassa myös

päivähoitolain ja lastensuojelulain kehitystä ja muutosta. Vuonna 1984 järjestön toiminta koki muutosta ja toiminta-alue laajennettiin lapsista perheisiin. (Parasta Lapsille ry n.d.a.)

Parasta Lapsille ry:n toiminnan kohteena ovat lapset ja perhe ja 1990-luvun alkupuolella järjestössä tehtiin huomio, että vaikka hyvinvointi on lisääntynyt, on silti myös pahoinvoinnista tullut pysyvä ilmiö. Sosiaalinen ja taloudellinen syrjäytyminen ja niistä aiheutuvat köyhyys, sairaus, marginalisoituminen ja yksinäisyys olivat pahoinvoinnin ilmiöitä. Lapsiperheiden tukeminen nostettiin silloin esiin ja todettiin, että satunnainen toiminta ei riitä, vaan perheille on tärkeää tarjota suunnitelmallista, heidän tarpeisiinsa ja todellisuuteensa pohjautuvaa toimintaa. Todettiin siis tarve uusien toimintamallien luomiseen ja julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyöhön. (Hokkanen 2003, 5.)

Parasta Lapsille ry on tehnyt vuosien varrella töitä leiritoiminnan lisäksi erilaisten projektien parissa. Ensimmäinen projekti toteutettiin nimellä ”Arjen Sankarit” ja se oli suunnattu yksinhuoltajaäideille, joilla oli 6–10-vuotiaita poikia (Raitis 2015,100). Toisena esimerkkinä Parasta Lapsille ry toteutti vuosina 1994–1999 Löytöretki – projektin, jonka luonne oli ennaltaehkäisevä ja lastensuojelullinen ja jonka lähtökohtana oli koko perheen kohtaaminen (Mäkelä-Näkki 1999, 11).

Parasta Lapsille ry on edelleen olemassa ja sillä on keskusjärjestö Helsingissä sekä paikallisjärjestöjä ympäri Suomea. Vuosien saatossa Parasta Lapsille ry:n keskeiset arvot leiritoimintaa koskien ovat säilyneet. Arvona, johon toiminnalla pyritään, on leirielämysten tarjoaminen niille lapsille, jotka sosiaalisten tai taloudellisten syiden takia jäisivät virkistystoiminnan ulkopuolelle. (Raitis 2015, 51.) Parasta Lapsille ry:n leirille voi hakea kuka vain, mutta hakemuksissa huomioidaan perheen sosiaalinen, taloudellinen ja terveydellinen tilanne. Hakemuksessa voi olla perusteina esimerkiksi lapsen yksinäisyys tai perheen tukiverkon puute. (Parasta Lapsille ry n.d.b.)

Haastattelin Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n puheenjohtajaa Taru Kuusista (2021), joka on toiminut tehtävässä vuodesta 2005 alkaen. Kuusinen kertoi Parasta Lapsille ry:n toiminta-ajatuksiksi vähävaraisille lapsille ja perheille mie-

lekkään tekemisen tuottamisen loma-aikoina. Toimintaa ohjaavat vahvasti yhdistyksen arvot, jotka peilautuvat lasten oikeuksiin. (Kuusinen 2021.) Toiminnan arvoina ovat: lapsuuden kunnioittaminen, luotettavuus, suvaitsevaisuus, yhteisöllisyys sekä avoimuus. Arvoihin ei kuulu minkäänlaista tuomitsevuutta, vaan huolenpito ja hyväksyntä ovat toiminnan avaimia. (Parasta Lapsille ry 2018, 2.)

Kuusinen (2021) näkee leiritoiminnan edelleen merkityksellisenä ja tärkeänä, sillä perheiden ongelmat ja köyhyys ovat hänen nähdäkseen vain lisääntyneet. Hän nimeää nykypäivänä näkyviksi ongelmiksi köyhyyden, työttömyyden, masennuksen, yksinhuoltajuuden, lasten syrjäytymisen ja mielekkään tekemisen puutteen. Kysyttäessä tavoittaako toiminta kohderyhmänsä, Kuusinen kokee, että perheitä on hankala saada mukaan ja tarvetta olisi varmasti paljon enemmän. Perheillä voi olla kielellisiä haasteita tai esimerkiksi heikot voimavarat, jotta he hakeutuisivat toimintaan. Osa toiminnasta, jota Tampereen yhdistys ry järjestää on täysin maksutonta ja silti kävijöitä on vähäisesti. Esimerkkinä Kuusinen kertoo iltakylätoiminnan, jossa askarrellaan, pelataan ja syödään iltapala.

Parasta Lapsille ry on lastensuojelujärjestö, jonka lasten leiritoiminta mahdollistaa vanhempien jaksamisen tukemisen oman ajan kautta. Leirille osallistuvalla lapselle puolestaan mahdollistuu turvallisen aikuisen antama aika ja huomio. (Parasta Lapsille ry 2018, 6.) Löytöretki-projektissa toteutettiin toimintaa ja leirejä koko perheelle, mutta projektin alkuvuosina leirejä pidettiin lisäksi pelkille lapsille. Tämän lasten erillisen leiritoiminnan tarkoituksena oli antaa lapsille kokemuksia ja vanhemmille omaa aikaa. (Mäkelä-Näkki 1999, 29–30.)

Salmi (2021) kertoo kokevansa vapaaehtoistyön leireillä nykypäivänä vaativampana sekä ohjaajia että lapsia ajatellen. Salmi on aloittanut aktiivisen toimimisen Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:ssä vuonna 1995. Salmi kokee lasten olevan nykypäivänä hyvin erilaisia ja kuvaa lasten ennen olleen todella onnellisia pienistäkin asioista. Nykyään hänestä tuntuu, että yhteiskunnan kiire näkyy myös lapsissa ja toiminnassa lapsilta vaaditaan enemmän siihen nähden, että nykyään ryhmäytymisen teema on voimakkaasti mukana. Salmen mielestä lasten kotiolot näkyvät lasten käytöksessä ja Salmi painottaa, että huolimatta kotioiloista tai lapsen käytöksestä jokainen lapsi huomioidaan leirillä tasa-arvoisesti ja jokaiselle

pyritään saamaan leirillä mahdollisimman hyvä olo. Arvot ovat Salmelle merkityksellisiä ja hän tuo esiin, että on kokenut toiminnassa mukana olemisen helpoksi juuri siksi, että hänen omat arvonsa ovat niin sanotusti käsi kädessä yhdistyksen arvojen kanssa. Salmi kokee, että hänet saa edelleen innostumaan vapaaehtoisuudesta kiinnostus ihmisten elämää kohtaan ja ajatus, että voi kehittää jotain ja saa olla mukana yhteiskunnan toiminnassa. (Salmi 2021.)

Parasta Lapsille ry:n leirit pyörivät vapaaehtoisten työpanoksella. Vuonna 2015 leirejä järjestämässä ja mahdollistamassa oli jopa 100 vapaaehtoista (Raitis 2015, 52). Myös Kuusinen (2021) kertoo, että esimerkiksi Parasta Lapsille Tampereen yhdistys pyörii pelkästään vapaaehtoisten voimin ja ilman heitä koko toimintaa ei olisi olemassakaan. Vapaaehtoistoiminnalla on pitkät perinteet Parasta Lapsille ry:ssä ja vapaaehtoiseksi voi tulla kuka tahansa, joka on kiinnostunut lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnista. Vapaaehtoisten osaamista vahvistamaan Parasta Lapsille ry tarjoaa koulutusta. Vapaaehtoistoiminta yhdistyksessä on luonteeltaan tavoitteellista, tuloksekasta ja tehokasta. Vapaaehtoistoimintaa kuvataan lapsesta välittämisenä ja lasten tulevaisuuteen panostamisena. (Hokkanen 2003, 4, 7.)

2.3 Tavoite, tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on kerätä kokemuksia leiritoiminnan tarjoamasta tuesta, jota perhe sitä kautta saa. Perheen tukemista tarkastellaan ennalta ehkäisevän lastensuojelutyön viitekehyksen läpi. Tavoitteena on kerätä yhteistyökumppanileni rehellistä palautetta ja löytää myös kehittämiskohtia toimintaan. Toinen suuri tavoite yhteistyökumppanin kannalta on lasten kokemusten saaminen. Yhteistyökumppani järjestää loppu vuodesta 2021 valokuvanäyttelyä, joka kulkee nimellä: ”Lupa unelmoida” ja peilautuu lasten oikeuksiin. Tavoitteena on saada lapsilta kokemuksia, joita voidaan käyttää kuvateksteinä valokuvanäyttelyssä.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, sillä otanta on pienehkö ja tarkoitus on kerätä leiritoimintaan osallistuneiden ja heidän perheidensä omakohtaisia kokemuksia. Tutkimuksessa on tarkoituksena kerätä ja tarkastella kokemuksia liittyen

lasten saamiin hyviin ja huonoihin kokemuksiin ja niiden pohjalta yhteistyökumppanilla on mahdollisuus kehittää toimintaansa. Vanhemmilta saatua palautetta tarkastellaan sillä ajatuksella, mitä perhe voi saada siitä, että lapset osallistuvat leirille. Tämä pitää sisällään sekä vanhempien toiveita koskien sitä, mitä leiritoiminta voi tarjota heidän lapsilleen ja sen, mitä vanhemmat itse kokivat saavansa arkeensa sen kautta, että lapset pääsevät osallistumaan leirille.

Lasten oikeudet ovat yhteistyökumppanin toiminnan eräs tärkeä lähtökohta ja valokuvanäyttely pohjautuu niihin. Siksi lasten oikeuksien teemoja on pyritty ottamaan mukaan palautelomakkeita suunnitellessa. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden teemat ovat vahvasti esillä nykypäivänä ja ne kuuluvat osaltaan myös lasten oikeuksiin, joten nekin on pyritty huomioimaan haastatteluja suunnitellessa. Näiden näkökantojen pohjalta tutkimuskysymyksiksi valikoituivat seuraavat:

1. Millaisia kokemuksia lapset saivat leirille osallistumisesta?
2. Millaista tukea perheet saavat arkeensa leiritoiminnan kautta?
3. Miten leiritoiminnan avulla voidaan lisätä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä?

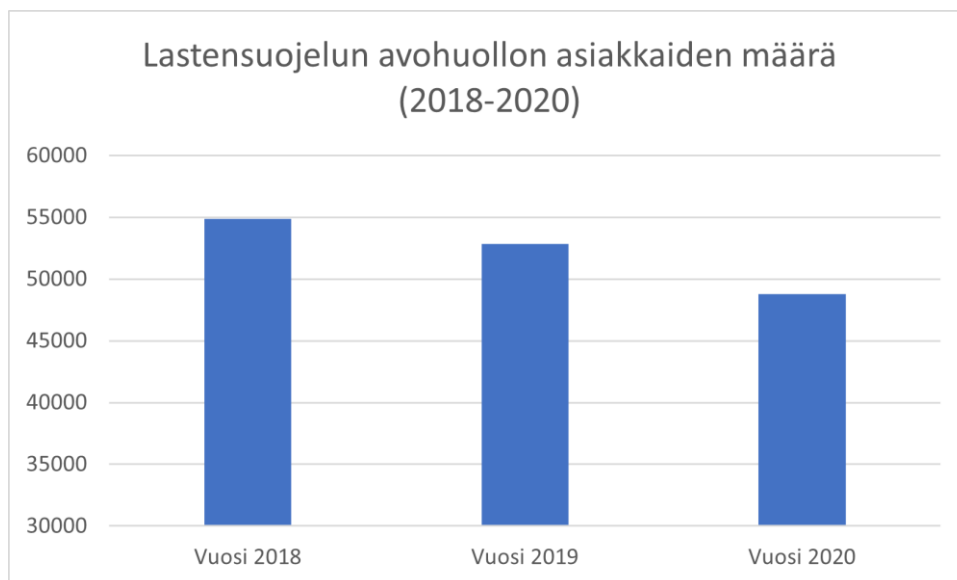
3 ENNALTAEHKÄISEVÄ LASTENSUOJELUTYÖ

3.1 Ennalta ehkäisevän työn tarkoitus

Työkenttänä tutkimuksessa on lastensuojelu ja sen sisällä ennalta ehkäisevän työn puoli. Aluksi kerrotaan hieman lastensuojelutyön tarkoituksesta, sillä samat sisällöt kuuluvat myös ennalta ehkäisevän työkentän puolelle.

Lastensuojelun velvollisuuksiin kuuluu kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien lasten oikeuksista huolehtiminen. Syrjivä ja epäinhimillinen kohtelu on tunnistettava ja sitä on vältettävä lastensuojelussa. Lasten oikeuksien sopimuksessa on säädetty, että lapsella on oikeus osuuteen yhteiskunnan voimavaroista, jonka kautta lapselle taataan tarvittavat palvelut ja kehityksen kannalta riittävä elintaso. Lisäksi lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja huolenpitoon, joka tarkoittaa sitä, että kun vanhempien voimavarat eivät riitä turvaamaan lapsen tai nuoren hyvinvointia, yhteiskunta ottaa vastuun. (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos 2021c.)

Lastensuojelulaissa on määritetty tarkoitukseksi perheen tilanteeseen puuttuminen mahdollisimman aikaisin, jotta pystytään tukemaan perhettä ongelmissa ja myös ehkäisemään niiden syntymistä. Lastensuojeluun kuuluu periaate, jota kutsutaan lievimmän riittävän toimenpiteen periaatteeksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että viranomaisen on valittava toimenpidevaihtoehdoista se, joka puuttuu lievimmällä mahdollisella tavalla perheen ongelmiin. Perheiden ongelmiin puuttuminen tulee siis tehdä ensisijaisesti avohuollon tukitoimia käyttäen. Tässä kuntien on huomioitava riittävät resurssit talousarviossaan, jotta avohuollon tukitoimien toteutus mahdollistuu. Rahoituksen riittämättömyys voi nousta esteeksi lievimmälle riittäväälle toiminnalle ja johtaa siihen, että toimenpiteitä ei tehdä ollenkaan tai huostaanottoja toteutetaan mahdollisesti riittämättömin perustein. (Puonti yms. 2004, 85–86.) Alla olevaan kaavioon 1 on kerätty avohuollon asiakasmäärä vuosilta 2018–2020. Kaaviosta voi huomata asiakasmäärän olevan vuosittain laskussa.

Kaavio 1. Avohuollon asiakkaiden määrä vuosina 2018–2020. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021a, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021b.)

Esimerkkinä avohuollon tukitoimista voidaan käyttää perhetyötä ja sen toteuttaminen on mahdollista myös leirimuotoisena. Perhetyön ajoittaminen oikein ja asiakkaiden riittävän varhainen tavoittaminen ei ole helppo tehtävä. Asiakkuutta lastensuojelussa edeltää selvitys lastensuojelutarpeesta. Lastensuojelun perhetyön asiakkaiden tilanteet perheissä ovat usein jo kriisiytyneet ja usein perhetyö aloitetaan myöhään sen ennalta ehkäisevä luonne ja lastensuojeluprosessi huomiioon ottaen. Perhetyö on maksutonta, kun sen perusteet ovat lastensuojelulliset. Lastensuojelun perhetyö on luonteeltaan konkreettista tukea ja apua ja sen toimintaympäristö on ensisijaisesti perheen koti. Kyse on tiiviistä tuesta ja ohjauksesta, jonka kohteena on perheen arki sekä vuorovaikutuksen ongelmakohtat. (Järvinen & Lankinen & Taajamo & Veistilä & Virolainen 2012, 81–82, 84.)

Lastensuojelulaissa (2007/417) säädetään, että kunnan on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua, jonka kautta pyritään lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen, niille lapsille ja perheille, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Tuki ja erityinen tuki, jota toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollossa, opetuksessa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä nuorisotyössä on ehkäisevää lastensuojelua. Ehkäisevä lastensuojelu on saanut alkunsa jo 1800-luvulla, kun tarve lasten yhteiskunnalliseen kasvatukseen nousi esiin. Lasten käyttöä työvoimana alettiin jo tuolloin rajoittaa. Myöhemmin vuosikymmenten kuluessa suomalainen lastensuojelu

edistyi ja sai rinnalleen lakeja, kuten oppivelvollisuus ja lastensuojelulaki. Lastensuojelun palvelurakenne muuttui 1960-luvulta alkaen ja painotus siirtyi ehkäisevää, avohuoltoa ja perhehoitoa painottavampaan suuntaan. (Puonti yms. 2004, 157.)

Ennalta ehkäisevä lastensuojelutyö pitää sisällään paljon erilaista toimintaa, lapsen eri ikävaiheissa ja niiden kautta tavoitteena on perheen ja vanhemmuuden tukeminen. Lastensuojelulaki (2007/417) määrittää vanhemmuuden tukemisen lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin edistämisen ja turvaamisen rinnalle. Ehkäisevä työ lastensuojelussa voidaan hahmottaa pitämään sisällään lasten ja nuorten osallisuuden tukemista, ongelmien ehkäisyä tai ongelmien syventymisen estämistä, heidän suojeluaan ja tarpeisiinsa vastaamista (Puonti yms. 2004, 161).

Kunnan peruspalveluihin kuuluu ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön tarjoaminen. Tukitoimet toteutetaan yhteisteistyönä lapsen ja vanhempien tai mahdollisesti muiden lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden kanssa. (Mielenterveystalo, n.d.) Kunnan ei ole pakko tuottaa tarvittavia palveluita yksin tai itse. Mahdollista on ostaa palveluita muilta kunnilta tai toimijoilta, kuten järjestöt tai muut palvelutuottajat. Järjestötoiminnalla on Suomessa ollut merkittävä rooli lastensuojelupalveluiden kehittäjinä ja tuottajina jo pitkän aikaa. Ne ovat käynnistäneet ja kehittäneet esimerkiksi lastenneuvoloita, joita nykyään ylläpitää kunta. (Puonti yms. 2004, 342.) Tämä järjestöjen toteuttama toiminta voi hyvin pitää sisällään myös leirimuotoista toimintaa. Esimerkiksi Parasta Lapsille ry ja Mannerheimin lastensuojeluliitto ovat pitkään toteuttaneet toimintaa leirien muodossa.

Lastensuojelun ehkäisevä työ omaa hyvin vahvan eettisen näkökulman ja on eettistä toimintaa koko lapsiväestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkoituksena on universaalit kaikille kuuluvat palvelut hyvinvoinnin tueksi ja erityiset palvelut kohdistuen tietyille asiakasryhmälle tai tiettyihin elämäntilanteisiin. Huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ehkäisy on palvelujen tarkoitus. Eettiset haasteet, joita työssä ilmenee liittyvät osittain pelkoon, joka kohdistuu joko liialliseen uskoon ennalta ehkäisevän työn mahdollisuuksista tai siihen, että ihmisten elämään puuttuminen vahingoittaa heitä, silloin kun niin sanottua häiriötä ei vielä ole. Lastensuojelun ehkäisevän työn kenttä haastava ja työn tavoitteet kiteytyvät sellaisten

kysymysten kuin: ”Millaista on hyvä elämä?” ja ”Millainen on hyvä tai riittävän hyvä lapsuus?”. Tässä esiin nousee myös se, kuka on oikeutettu määrittelemään hyvän elämän ja mitä se tarkoittaa. (Puonti yms. 2004, 154.)

Yhteiskunnasta syrjäytymistä voidaan kuvata vaiheittain ja ensimmäinen vaihe pitää sisällään vaikeudet kotona, koulussa ja sosiaalisessa toimintaympäristössä. Näiden katsotaan mahdollisesti johtavan koulun keskeyttämiseen, josta alamäki jatkuu työttömyytenä ja täydellisenä syrjäytymisenä ja johtaa lopulta laitostumiseen tai eristämiseen muusta yhteiskunnasta. Edellä mainituissa vaiheissa näkyy, mihin lastensuojelun ennalta ehkäisevää työtä olisi hyvä kohdentaa. (Puonti yms. 2004, 167.)

Työlle on tärkeää asettaa tavoitteet, mutta on muistettava, että ne vaihtelevat asiakaskohtaisesti ja niiden on oltava asiakkaalle itselleen tärkeitä. Työntekijän tehtävä on auttaa tavoitteiden konkretisoinnissa ja uskoa asiakkaan kykyyn saavuttaa ne. Tavoitteiden saavutettavuus ja realistisuus elämänoloihin nähden on tärkeää ja osalla perheistä on jo aiempia kokemuksia, joissa he ovat epäonnistuneet tavoitteiden saavuttamisessa. (Häggman-Laitila yms. 2000, 68.) Seuraavassa kuviossa (Kuvio 2) on nähtävissä esimerkki tavoitteiden asettelusta.

Tavoitteen ominaisuus	Esimerkki
Asiakkaalle tärkeä	Avioliiton pelastaminen
Pieni	Päivä kerrallaan
Konkreettinen, määriteltävissä oleva ja käytäytymiseen liittyvä	Äidin alkoholinkäytön rajoittaminen perjantaihin ja lauantaihin, kun isä on paikalla, korkeintaan viisi annosta päivässä.
Mieluummin jonkin olemassaolo kuin poissaolo	Kotitöiden tekeminen yhdessä
Mieluummin jonkin alkamista kuin loppumista	Myönteisen huomion osoittamisen lisääminen perheenjäsenten välillä
Asiakkaan elämän kannalta realistinen ja saavutettavissa oleva	Isä hoitaa viikonloppuna tarvittaessa vauvan kanssa yö heräämiset
Ymmärretään kovaa työtä vaativaksi (sekä laatiminen että toteuttaminen)	Kovan työn tärkein tehtävä on vahvistaa ja suojella asiakkaan itsekunnioitusta ja omanarvontuntoa

Taulukko 1. Tavoitteiden määrittely. (Häggman-Laitila yms. 2000, 69.)

3.2 Palveluiden piiriin tuleminen

Lastensuojeluilmoitus on tärkeä osa ennalta ehkäisevän lastensuojelutyön kenttää, sillä suuri osa asiakkaista tulee palveluiden piiriin sen kautta. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä kuka vain ja lastensuojelulaissa se määritellään oikeudeksi. (Puonti yms. 2004, 342). Tärkeää on huomioida, että monilla viranomaisilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Mikäli ilmoittaja on epävarma, onko lastensuojeluilmoitukselle tarvetta, hän voi soittaa ja kysyä sosiaalityöntekijän näkemystä asiaan, kertomatta lapsen nimeä, jota ilmoitus tulisi koskemaan. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021f.) Lastensuojeluilmoitus on yleinen tapa tulla palveluiden piiriin, mutta joissakin tapauksissa perheelle tarjoaa tukea paikallinen sosiaaliasema tai alueen muu viranomainen. Näin perheet ohjautuivat mukaan esimerkiksi Löytöretki-projektiin (Mäkelä-Näkki 1999, 3, 18).

Lastensuojeluilmoituksen kautta välittyy tieto siitä, että joku on huolissaan lapsen hetkisestä tilanteesta (Mielenterveystalo, n.d.). Tärkeää on muistaa, että koskaan ei ole turhaa ottaa yhteyttä lastensuojeluun, kun on kyseessä lapsen tai nuoren kuntoutus. Parhaaksi lastensuojeluksi voidaan ajatella ennalta ehkäisevää työskentelyä, jonka vuoksi ajoissa huolen esiin tuomisen tärkeys korostuu. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 218, 220.)

Jokaisen lastensuojeluilmoituksen tutkiminen on sosiaalityöntekijän velvollisuus. Jokainen tilanne on selvitettävä huolellisesti ja jos todetaan, että lastensuojelullista tarvetta ei ilmennyt, asian käsittely päätetään ja asiakkuutta ei aloiteta. (Mielenterveystalo n.d.) Perheiden on mahdollista saada sosiaalipalveluita vasta palvelutarpeen arvioinnin jälkeen. Sosiaalipalvelun luonne voi vaihdella tilapäisestä aina pysyvään asti. (Karjalainen yms. 2020, 46.)

3.3 Lastensuojelutyötä ohjaavat lait ja periaatteet

Lastensuojelutyötä ohjaa lastensuojelulaki ja sen lisäksi sosiaalihuoltolaki, Suomen perustuslaki, Euroopan ihmisoikeussopimus sekä YK:n lasten oikeuksien yleissopimus. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021d.) Lastensuojelulain

(2007/417) tarkoitus on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Laissa säädetään yleisistä säännöksistä, lastensuojelun järjestämisestä, lapsen osallisuudesta, lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta, menettelysäännöksistä, avohuollosta, lapsen kiireellisestä sijoittamisesta, huostaanotosta, sijaishuollosta sekä siihen liittyvistä rajoituksista, jälkihuollosta, valvonnasta, asian käsittelystä hallintotuomioistuimessa, muutoksen hausta sekä erityisistä säännöksistä.

Lastensuojelulakiin voidaan ajatella kuuluvan seuraavat avainkäsitteet: avohuolto, sijaishuolto, huostaanotto ja jälkihuolto. Avohuollon työ toteutetaan lapsen tai perheen omassa elinympäristössä ja sen keinoja ovat perheen tukeminen esimerkiksi tukihenkilö tai -perhetoiminnan, neuvonnan tai taloudellisen tuen kautta. Sijaishuolto puolestaan tarkoittaa, että lapsen huolenpito ei tapahdu enää kotona, vaan se järjestetään kodin ulkopuolelle. (Puonti yms. 2004, 77.)

Lastensuojelun ja sosiaalihuollon asiakkuus alkaa palvelutarpeen selvityksellä, kun perhe on itse hakenut apua tai lapsesta on tehty lastensuojeluilmoitus. Mikäli perhe hyötyy sosiaalihuollon palveluista, mutta tarvetta lastensuojelun palveluille ei ole perheestä tulee sosiaalihuollon asiakas. Asiakkuus on vapaaehtoista. (Lastensuojelun keskusliitto n.d.) Sosiaalihuoltolaissa (2014/1301) säädetään kunnan järjestämistä palveluista. Lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnatut palvelut on toteutettava niin, että niiden kautta tuetaan vanhempia, huoltajia tai muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsien kasvattamisessa. Tärkeää on huomata erityisen tuen tarve ja järjestää siihen tarvittava apu. Laissa säädetään esimerkiksi siitä, että on tehtävä lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurantaa ja sen edistämistä. Tällä tarkoitetaan, että kunnalliset viranomaiset toimivat yhdessä sekä edistäen lasten ja nuorten hyvinvointia että poistamalla kasvuolojen epäkohtia. Epäkohtien syntymistä pyritään ennaltaehkäisemään.

Lastensuojelutyön arvot pohjautuvat Suomen perustuslakiin (1999/731), jonne on kirjattu kaikille kuuluva yhdenvertaisuus ja tasa-arvoinen kohtelu. Tämä pitää sisällään lapselle kuuluvan tasa-arvon, ja sen että lapselle kuuluvat samat oikeudet kuin aikuiselle. Suomen perustuslain kautta mahdollistuu myös niin sanottu posi-

tiivinen erityiskohtelu, joka tarkoittaa sitä, että lapsien tasavertaista asemaa aikuisiin nähden voidaan turvata erityisillä toimilla. Euroopan ihmisoikeussopimus tuo mukanaan lastensuojeluun yksityis- ja perhe-elämän suojan. Tällä tarkoitetaan sitä, että viranomaiset eivät saa puuttua näihin, ellei laki anna siihen perustetta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021c.)

YK:n lasten oikeuksien sopimus ohjaa myös työtä lastensuojelussa. Suomessa tämä sopimus on tullut voimaan vuonna 1991 ja sen myötä Suomi on muuttanut oman kansallisen lainsäädäntönsä sisältöä, jotta se vastaa sopimuksen ehtoja. Lakia on päivitetty lisäpöytäkirjalla, joka on ratifioitu Suomessa vuonna 2002, aiheena lasten osallistuminen aseellisiin konflikteihin. Toinen lisäpöytäkirja on ratifioitu Suomessa vuonna 2012 koskien lapsikauppaa, -prostituutiota ja -pornografiaa. (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus 1989, 4.)

Lasten oikeuksien yleissopimuksessa on kirjattu, että kaikissa lapsia koskevissa sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisen tai lainsäädännön toimielimissä on lapsen etu oltava ensisijaisena huomion kohteena. Tärkeää on muistaa, että lapsella on oikeus omaan mielipiteeseen ja kuulluksi tulemiseen häntä koskevissa asioissa. Huomioon tulee ottaa lapsen kehitystaso ja hänen ikänsä. Sopimuksessa lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä (YK:n lasten oikeuksien yleissopimus 1989, 7.)

4 PERHEIDEN TUKEMINEN OSANA LASTENSUOJELUTYÖTÄ

4.1 Perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen

Seuraavaksi tarkastellaan joitakin perheiden hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin. Tämä on tutkimuksen kannalta tärkeää, sillä ehkäisevä lastensuojelutyö ja sen keinona leiritoiminta pyrkivät vastaamaan perheen tarpeeseen. Jokainen perhe on omanlaisensa ja tuen tarve vaihtelee laajasti.

Mannerheimin lastensuojeluliiton ja Nuorten Kuntoutussäätiön Varhaisen vastuunoton yhteishankkeessa tutkittiin objektiivisista ja subjektiivisista hyvinvointia ja niiden osa-alueita sekä tarkasteltiin lapsuuden elinoloja ja hyvinvointia. Hanke on toteutettu haastatteluna vuonna 2006 ja sen kautta saatiin avattua vanhempien näkökulmaa lapsiperheiden elämään. Tutkimukseen otti osaa 16 perhettä, jotka olivat osallistuneet ehkäisevään perhetyöhön. Tutkimuksen osa-alueet olivat työ, elintaso, sosiaalinen tuki ja terveys. (Törrönen & Pärnä 2010, 18–19.)

Objektiivisiin hyvinvoinnin tekijöihin kuuluvat perheen elinolosuhteet ja toimeentulo sekä terveys. Tutkimukseen osallistuneissa perheissä äideillä oli enemmän vastuuta kodin- ja lastenhoidosta ja isät olivat useimmiten töissä. Haastattelussa nousi esiin suomalaisten perheiden eriarvoinen asema ja perheet jakautuivat hyvän, riittävän ja niukan elintason perheisiin. Tulonsiirrot olivat haastattelujen pikkulapsi perheille tärkeitä ja tuet muodostivat lasten kanssa kotona olevien äitien pääasialliset tulot. (Törrönen & Pärnä 2010, 18, 20, 24, 26.)

Varhaisen vastuunoton – hankkeessa perhemyönteinen ajattelutapa tuli esiin, ja sen kautta välittyi lasten etusijalle laitto, vaikka se heikentäisikin toimeentuloa. Hyvinvointiin vaikuttavat perheen elinolot sekä yksilön kyvyt ja mieltymykset. Elinolot eivät estä ihmisen onnellisuutta tai hyvinvointia, vaan hyvinvoinnin lähteenä voi olla terveys, ihmissuhteet ja arvostus omassa yhteisössä. Perhe, terveys, rakkaus ja ystävät on nostettu tuloja tärkeämmiksi tekijöiksi onnellisuutta koskevissa tutkimuksissa. (Törrönen & Pärnä 2010, 35–36.)

Subjekttiivisen hyvinvoinnin alueelle sijoittuvat sosiaaliset suhteet sekä itsensä toteuttaminen ja onnellisuus. Sosiaalinen tuki liittyy lisäksi henkisen ja emotionaalisen hyvinvoinnin alueisiin. Vuorovaikutus on merkityksellistä ja siihen kuuluu sekä tuen saaminen että antaminen. Tämän kanssakäymisen kautta mahdollistuu yksinäisyyden tunteen väheneminen ja ystävyysuhteiden solmiminen. (Törrönen & Pärnä 2010, 18, 26.) Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapsiperhe-projektissa nousi esille perheissä ollut uupumus. Perheen elämänlaatua on onnistuttu kohentamaan antamalla tukea uupuneelle vanhemmalle, joka ei ole pystynyt pitämään uupumuksen vuoksi parhaalla tavalla huolta omasta lapsestaan. (Häggman-Laitila yms. 2000, 184.)

Sosiaalista tukea saa monesta paikasta, kuten läheisiltä, vertaisilta tai yhteisöstä. Sosiaalisilla suhteilla on mahdollista vaikuttaa siihen, ettei perhe uuvu ja jaksaa arjessaan. Turvallisilla perheolosuhteilla ja perheen hyvillä sosiaalisilla suhteilla vanhempien, sukulaisten ja muiden läheisten kanssa ajatellaan olevan hyötyä lapsen hyvinvoinnille. (Törrönen & Pärnä 2010, 18, 26–27, 31.) Ihmiset, joihin tukeutua kuten perhe, ystävät ja työkaverit ovat merkityksellisiä, eikä niitä voida korvata sosiaali- ja terveydenhuollon tai kolmannen sektorin elementtien kautta. Yhteisöllisyys on tärkeää hyvinvoinnin näkökulmasta ja nousee usein esiin, kun pohditaan keinoja lasten, nuorten ja lapsiperheiden tueksi. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 115.)

Elämönhallinta on käsite, joka pitää sisällään tunteen siitä, että omiin asioihinsa voi vaikuttaa ja elämäntilanteisiin on mahdollista sopeutua. Ihmisen tunne, että omat kyvyt ovat riittävät ja että omaan toimintaan voi luottaa ovat keskeisiä. Arjenhallinnalla on suuri osa perheen elämönhallinnassa. Sujumattoman arjen kautta syntyy olo epävarmuudesta. (Järvinen 2012, 112–114.) Vanhemmuuden vahvistuminen ja vanhempien luotto omiin kasvattaja- ja huolenpitokykyihinsä on lapsen edun kannalta tärkeää. Esimerkiksi kodin ilmapiiri saattaa parantua jo pienillä muutoksilla näillä osa-alueilla tapahtuneen kehityksen seurauksena ja se saattaa heijastua lapsen elämään merkittävästi. (Häggman-Laitila yms. 2000, 185.)

4.2 Perheen tuen tarpeen huomaaminen varhaisessa vaiheessa

Lasten ja nuorten kasvuoloissa vaikuttaa suuresti perhe. Perheen hyvinvoinnilla on vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin nähden ja kasvuoloja ajatellen perheen tukeminen yhteiskunnan taholta on tärkeää. Varhaisen puuttumisen kohdeyhtymänä ovat huonosti voivat lapset ja nuoret (Huhtanen 2000, 33). Yhtä määritelmää ei varhaiselle puuttumiselle voida asettaa, mutta tarkoituksena on ongelmien huomaaminen ja niihin puuttuminen niin varhain kuin mahdollista. Hyvinvointia rakentavalla ja ongelmia ehkäisevällä työllä on tärkeä paikka varhaisessa puuttumisessa lasten, nuorten ja perheiden ongelmiin puuttumisen lisäksi. Ongelman ratkaisu ja tuen saanti kriisin alkuvaiheessa antaa suuremmat mahdollisuudet siihen, että tilanne ei pääse kärjistymään ja ongelmat kasautumaan. (Lastensuojelun keskusliitto 2005, 7.)

Lasta ja perhettä on mahdollista tukea palveluiden avulla. Lastensuojelun ehkäisevän työn toimialueisiin kuuluvia palveluita ovat muun muassa äitiys- ja perheneuvola, päivähoito, koulu, terveydenhuolto ja vapaa-ajantoiminta. Esimerkiksi edellä mainittujen palveluiden kautta pyritään perheen tukemiseen ja ennalta ehkäisevän työn riittämiseen perheen elämässä. (Puonti yms. 2004, 159–160.) Leiritoiminta sijoittuu vapaa-ajantoiminnan alueelle, mutta sen piiriin voidaan ohjautua myös jonkun muun toimialueen kautta. Esimerkiksi neuvola tai koulu voi kertoa vanhemmille mahdollisuudesta osallistua leirimuotoiseen toimintaan joko perheenä tai lapsille suunnattuna.

Ennalta ehkäisevässä työssä äitiys- ja neuvolapalveluilla on tärkeä rooli (Mielen-terveystalo n.d.). Ennakollinen lastensuojeluilmoitus mahdollistaa tulevan lapsen pääsemisen lastensuojelun palveluiden piiriin. Ennakollisen ilmoituksen kautta perheen tuen tarvetta voidaan kartoittaa valmiiksi ja palvelut suunnitella etukäteen yhdessä lapsen vanhempien kanssa. (Terveys ja hyvinvoinninlaitos 2019.) Äitiysneuvonta pyrkii lapsen, äidin ja koko perheen hyvinvointiin. Vanhemmuuteen kasvaminen raskauden aikana on sen tärkeä teema. Työ on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja perheen tarpeista lähtevää. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 74.) Lapsen hoito ja kasvatusta kuuluu ensisijaisesti vanhemmille, mutta se ei tarkoita sitä, että yhteistyöllä muiden esimerkiksi neuvoloiden ja läheisten

kanssa ei olisi merkitystä. Yhteisöllisyys on vähentynyt ja se on aiheuttanut vanhemmissa epävarmuutta koskien vastuutaan ja omia voimavarojaan. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 115.)

Neuvolatyö on ennen keskittynyt pääasiassa lapsen fyysiseen hyvinvointiin ja sen edistämiseen, mutta on kehittynyt nykypäivään mennessä kokonaisvaltaisemmaksi. Neuvoloita on kehitetty monilla paikkakunnilla kohti hyvinvointineuvola. Hyvinvointineuvolan ajatus sisältää moniammatillisen yhteistyön käyttöä ja sen kautta monien palveluiden, kuten neuvolapsykologin, perhetyön ja sosiaalityöntekijän palveluiden saamisen yhdestä paikasta. Moniammatillinen ryhmä auttaa perhettä arjen pulmissa perheen niin halutessa ja asiakkuus kestää raskaudesta aina kouluikään asti. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 74.) Kouluun siirryttäessä tukeminen siirtyy oppilashuollon piiriin. Näihin palveluihin kuuluvat koulukuraattori ja koulupsykologi sekä koulun terveydenhoitaja ja lääkäri. (Mielenterveys-talo n.d.)

4.3 Leiritoiminta perheen tukena

Leiritoimintaa toteuttavat kuntien lisäksi monet kolmannen sektorin toimijat, kuten seurakunnat, erilaiset järjestöt ja yhdistykset. Leiritoiminnalla on pitkät juuret ja jo vuonna 1922 Mannerheimin lastensuojeluliitto alkoi tarjoamaan kesätoimintaa erityisesti kaupungeissa ja tehdastaajamissa asuville lapsille ja nuorille. Toiminta tunnettiin kesäkaitsijakurssina ja se piti sisällään sekä käytännön että teorian opetusta. Jopa kuukauden kestävä ilmainen tai lähes ilmainen toiminta lapsille sai varauksetonta suosiota. Koteja kodittomille lapsille ry puolestaan hankki jo vuodesta 1922 kesäkoteja kaupunkilaislapsille ja osallistui näin kesäaktiviteeteista huolehtimiseen. Kesäsiirtolatoimintaa järjestivät monet kunnat, Punainen risti ja Työläisnaistenliitto. (Kotioja 2020, 89–90.)

Leiritoiminnan kautta voidaan pyrkiä vaikuttamaan moniin asioihin ja sitä on mahdollista käyttää perheen tukena. Alle on kerätty esimerkkejä aiemmin järjestetystä leiritoiminnasta ja tarkoituksista, joihin toiminnalla on tähdätty. Esimerkeissä kerrotaan sekä lapsi- että perheleireistä ja siitä millaisia ovat asiakkaat, jotka hyötyvät leiritoiminnasta. Lastensuojelun ehkäisevässä työssä halutaan antaa hyvät

edellytykset lapsuuteen. Ehkäisevä työ kohdentuu huono-osaisuuteen ja syrjäytymiseen myös subjektiivisesti ajatellen ja siihen kuuluu hyvän ja laadukkaan elämän edellytyksien turvaaminen. (Puonti yms. 2004, 162, 165.)

Yhteisvastuukeräyksen tukema perheleiri- ja vertaisryhmätoiminta käynnistyi vuonna 1990. Toiminnassa nousi esille, että toiminta sopi parhaiten perheille, joilla ei ollut menossa akuuttia kriisitilannetta. Toiminta soveltui hyvin tukemaan perheen kuntoutumista ja auttamaan perheenjäseniä voimaantumaa yhdessä. Haasteita toiminnalle loi perheiden erilainen etninen ja kulttuurinen tausta sekä erilaiset elämäntilanteet. (Väyrynen & Kostamo-Pääkkö & Ojaniemi 2017, 222, 224.)

Edellä mainitulle työskentelylle asetettiin tavoitteiksi loma ja virkistäytyminen, vanhemmuutta tukeva perhemalli ja vanhemman ja lapsen suhteen tukeminen. Toimintatavoiksi valikoituvat puolestaan vanhemmuuden jakaminen ja oivallukset, seikkailu ja leikki, jolla pyrittiin lapsuuden tukemiseen sekä yhteinen tekeminen, jolla pyrittiin suhteen lujittamiseen. (Väyrynen yms. 2017, 225.) Samoja näkökulmia nostettiin esiin Parasta Lapsille ry:n Löytöretkiprojektissa. Leiritoimintaa voidaan käyttää perheiden virkistymiseen, mutta myös esimerkiksi elämänhallinnan edistämässä ja vuorovaikutustaitojen oppimisen apuna. Projektissa juuri virkistyminen oli parhaiten toteutunut tavoite ja jokainen toimintaan osallistunut vanhempi kertoi saaneensa kokemuksen siihen liittyen. (Mäkelä-Näkki 1999, 26, 94).

Virkistäytymisellä on tärkeä merkitys arjen vastapainona ja kaikilla lapsiperheillä ei ole varaa lomailuun (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 87). Lastensuojelulaki mahdollistaa virkistys- ja lomatoiminnan järjestämisen sekä vertaisryhmätoiminnan. Silti niitä ei kaikissa kunnissa ole saatavilla. Myös sosiaalihuoltolaissa on velvoite edellisten järjestämiseen. (Väyrynen yms. 2017, 218.) Lasten oikeuksien sopimuksessa otetaan esille virkistymisen teema ja kerrotaan lapsella olevan oikeus lepoon ja vapaa-aikaan sekä iän mukaiseen leikkiin ja virkistystoimintaan (YK:n lastenoikeuksien sopimus 1989, 23).

Monet leirejä järjestävät toimijat huomioivat perheen tilanteen leiritoimintansa järjestämisessä. Leirit voivat olla suunnattu esimerkiksi vähävaraisille lapsiperheille

ja niiden tarkoituksena voi olla perheen pääseminen loma- ja vapaa-ajan viettoon. Leiritoimintaa järjestetään kohdistetusti myös sellaisille perheille, joilla on elämäntilanteesta johtuen tuen tarvetta. Osa leireistä on suunnattu erityisesti maahanmuuttajaperheille tai heidän lapsilleen. Osa leirin järjestäjistä on yhteistyössä erilaisten yhdistysten kanssa, joiden työkenttään voivat esimerkiksi kuulua syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret. Tällöin toiminnan tarkoituksena on tavoittaa niitä lapsia, joilla ei esimerkiksi sosiaalisten edellytyksien vuoksi ole mahdollisuutta viettää elämyksellistä lomaa. (Markkanen 1999, 55–56, 74.)

Lasten ja aikuisten yksinäisyys on lisääntyvä ongelma. Samoin se, että vanhemmillä ei ole lapsilleen aikaa. Parasta Lapsille ry pyrkii vahvistamaan vanhemman ja lapsen suhdetta ja tarjoamaan mahdollisuuden uusien tuttavuuksien luomiseen. Erityisesti pienituloiset ja maahanmuuttajaperheet on huomioitu toiminnassa ja toiminnan tavoitteena on ihmisten yhteenkuuluvuuden lisäys ja oman äänen esiin saaminen. Perheleireillä tuetaan vanhempien ja lasten yhteistä aikaa. (Parasta Lapsille ry 2018, 5–6.)

Perheiden kanssa toimitaan leirimuotoisesti myös projektien tiimoilta. Projektien kautta mahdollistuu joskus uusien toimintamallien kehittämistä. Ankkuri-perheprojekti oli Oulun kaupungin ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoittama projekti, joka syntyi kehittämistyössä ja jonka avulla pyrittiin vastaamaan Oulun kaupungin ennalta ehkäisevän perhetyön tarpeeseen. Tavoitteiksi hankkeelle valikoitui vanhemmuuden tukeminen ja kasvatustietoisuuden vahvistaminen. Lisäksi tavoitteena oli perheen sosiaalisen verkoston luominen ja vahvistus sekä kehittää kunnallisen ja vapaaehtoisen perhetyön yhteistyömalli. (Hokkanen 2003, 9.)

Toinen esimerkki projektitoiminnasta on Arjen sankarit – projekti, joka toteutettiin vuosina 1991–1993 ja se oli suunnattu yksinhuoltajaperheille. Arjen sankareissa mukana oli Parasta Lapsille ry:n lisäksi Raha-automaattiyhdistys ja Vantaan kaupunki (Raitis 2015, 100.) Projekti vaihtui Löytöretkeen Arjen sankareiden päättyttyä. (Hokkanen 2003 5–6). Löytöretki-projekti järjestettiin vuosina 1994–1999. Projekti oli malliltaan lastensuojelullinen ja ennaltaehkäisevä. Toiminnassa tärkeää oli koko perheen kohtaaminen, määräaikaisuus, tavoitteellisuus, asiakaslähtöisyys, ohjaavan tahon intressit sekä rinnalla kulkeminen ja myötäeläminen.

Löytöretki-projektin toimintamalleja olivat yksilö-, perhe- ja ryhmäkeskustelut sekä retket ja leirit. (Mäkelä-Näkki 1999, 11,16–17.)

Tuen tarpeen määrä ja kesto vaihtelee asiakaskohtaisesti. Tämä näkökanta on noussut esille muun muassa Parasta Lapsille Pateniemen osastossa. Osasto toimii Oulussa ja on järjestänyt leiritoimintaa perustamisestaan asti. Juuri leiritoiminnan kautta vapaaehtoisen panivat merkille, että kipeimmin tukea tarvitsevien perheiden jaksamista ei onnistuttu auttamaan viikon mittaisen kesäleirin kautta. Viikonloppuperhetoimintaa osasto alkoi kehittää vuonna 1995 ja 1997 se sai kolmevuotisen projektiavustuksen Raha-automaattiyhdistykseltä. Satteenkaari-projekti toteutettiin ja sen tavoitteena oli tukea väsyneitä lapsiperheitä keinoina yksilöllinen tuki, lepo ja virkistystoiminta. (Hokkanen 2003, 4, 8.)

Parasta Lapsille ry:n ”Näe hyvä mussa” – hanke on suunnattu ennalta ehkäisevän tuen tarpeessa oleville lapsille ja sitä toteutetaan viikonloppuleiritoimintana. Taustalla vaikuttaa positiivinen pedagogiikka. (Parasta Lapsille ry 2020a.) Leirillä pyritään turvallisuuden tunteen lisääntymiseen ja positiivisempaa minäkuvaa sekä vahvempaa itsetuntoa kohti. Vanhempien tukemista ei ole unohdettu ja tarkoitus on auttaa myös vanhempia huomaamaan hyvä lapsessaan ja vanhemmuudessa. (Parasta Lapsille ry 2020b.)

”Näe hyvä meissä” – leirit taas on suunnattu perheille, joissa on tuen tarvetta tai jotka ovat kriisiytymisuhan alla. Vanhemmuuden vahvistaminen pienryhmätyöskentelyn kautta kulkee leireillä mukana. Leireillä vietetään aikaa perheenä esimerkiksi pelaten ja saunoen. Aikuisille ja lapsille on tarjolla toimintaa sekä yhdessä että erikseen. Tarkoituksena on mahdollistaa uusien ystävyysuhteiden syntyminen, saada aikaa ilolle, lomailta ja tarjota vanhemmille edellä mainitun lisäksi mahdollisuus keskittyä vanhemmuuteen ja saada vertaistukea. (Parasta Lapsille ry 2020c.)

4.4 Yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulma

Ihminen on sosiaalinen olento, joka haluaa olla yhteydessä muiden kanssa. Sosiaalisesti pääomaksi kutsutaan sitä toimintavoimaa, jonka yksilö saa toimiesseen toisten kanssa. Sosiaalinen tuki on eräs toimintavoiman muoto. Yhteisön kautta voidaan tavoitella esimerkiksi voimaa, turvallisuutta tai mahdollisuutta muutokseen. Yhteisöllisyys toimii työvälineenä sosiaalisten ongelmien ehkäisemisessä. Perheleirejä on mahdollista yhdistää vertaisryhmätoiminnan kanssa ja näin ollen toimintamuodosta voidaan tehdä yhteisöllinen. Perheen tukemisessa ryhmä- ja leirimuotoinen toiminta voi olla merkityksellisessä asemassa (Väyrynen yms. 2017, 15, 19, 217–218.)

Perheleiri- ja vertaisryhmätoimintaa on käytetty esimerkiksi vanhemmuuden tukemisessa. Tätä tukemista on pyritty tekemään mielekkään yhteisolon sekä vertaisryhmän avulla. Leirin edetessä ja perheiden tutustuessa toisiinsa, he onnistuivat luomaan jonkintasoisen luottamuksen toisiaan kohtaan, ja sen kautta mahdollistui vertaisryhmissä tapahtuva yhteinen työskentely. Tärkeäksi nähtiin mahdollisuus keskustella vanhemmuuteen liittyvistä huolenaiheista. Osallistujilla oli mahdollisuus tuoda omia kokemuksiaan esille siinä määrin kuin he kokivat sen hyväksi. Vertaisryhmät auttoivat osallistujia huomaamaan, että oman perheen tilanne ei ole ainutlaatuinen ja että he eivät ole ainoita, joilla on ongelmia. Tällaiset kokemukset mahdollistavat vertaisuuden elementin ja sen kautta on mahdollista normalisoida omia kokemuksia ja tuntemuksia sekä saada tunne, että selittely ei ole tarpeen. Ongelmien normalisoituminen sen kautta, kun saa huomata muillakin olevan ongelmia, voi auttaa väsymyksen ja häpeän purkautumisessa. (Väyrynen yms. 2017, 220, 230, 233.)

Samoja asioita nostaa esiin Pirjo Salmi (2021), joka on tehnyt yli 30 vuoden ajan töitä vapaaehtoisena Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:ssä ja osallistunut niin perhe- kuin lastenleireille. Salmi kertoo perheleireillä nähneensä, kuinka esimerkiksi pienten lasten äidit ovat saaneet tukea vanhemmuuteen huomaamalla, että myös muiden lapset itkevät. Lisäksi hän kertoo perheiden jakaneen toisilleen jokapäiväiseen elämään kuuluvia vinkkejä, vaikkapa parhaista kirpputoreista.

Perheet ovat kertoneet toisilleen, mistä he ovat saaneet millaistaikin tukea ja jakavat omia kokemuksiaan elämästä ja jopa ratkovat yhdessä arjen haasteita. (Salmi 2021.)

Perheleirit voidaan nähdä sosiaalisiksi yksiköiksi. Niiden yleisiä ominaispiirteitä ovat esimerkiksi yhteenkuuluvuus, sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistä päämäärää kohti pyrkiminen (Leppiman & Puustinen-Niemelä 2006, 19). Ryhmätyöskentelystä voi saada voimavaroja, toivoa ja motivaatiota. Sen kautta on myös mahdollista jakaa tietoa muille. (Väyrynen 2017, 219.) Ryhmätoiminnan kautta perheiden on tutkittu saaneen muun muassa uusia ystäviä, huomanneen uusia piirteitä itsessään ja perheessään ja päässeen vaihtamaan kokemuksia muiden perheiden kanssa (Hokkanen 2003, 8).

Eräässä perheleiri projektissa asiakkaiksi valikoituvat perheet, joiden perherakenteissa oli alkanut tapahtua heikentymää ja vanhemmat olivat uupuneita. Asiakkaat valikoituivat mukaan lastensuojelun, seurakunnan perhe- ja diakoniatyön ja maahanmuuttajatoimiston asiakasperheistä. Toiminta toteutettiin avohuollon tukitoimena ja oli osallistujille täysin maksutonta. Ennen varsinaiselle leirille lähtemistä osallistujat tapasivat toisiaan, sillä heitä koitettiin sen kautta sekä tutustuttaa toisiinsa että sitouttamaan toimintaan. (Väyrynen yms. 2017, 222–223.)

Perheleirillä keskusteltiin ohjatusti vanhemmuuteen liittyvistä huolista. Teemat pyörivät esimerkiksi arjessa selviytymisen ja vanhemmuuden tukemisen ympärillä. Ryhmien kokoontumiseen osallistui myös perheneuvolan psykologi ja vanhemmilla oli mahdollisuus tuoda omia kokemuksiaan esille, mutta varsinaisiksi teemoiksi niitä ei valittu. Sen sijaan psykologi antoi teeman, josta keskusteltiin yhdessä. Osa vanhemmista kaipasi konkretiaa ja mahdollisuutta harjoitella vanhemmuuden taitoja. Vertaiskokemuksen kautta perheet saivat huomata, että oman perheen tilanne ei ole ainutlaatuinen vaan muillakin voi olla haasteita ja ongelmia. Emotionaalinen tuki oli vahvasti esillä. Täysin ongelmatonta vertaisryhmän toiminta ei ollut ja osan perheistä oli haastavaa samaistua muihin. (Väyrynen yms. 2017, 230–232.)

Lapsen arkielämän yhteisöllisiä siteitä on muun muassa koulussa, kotona, harrastuspiireissä, ystävyys-suhteissa ja sosiaalisessa mediassa. Arki siis rakentuu

suuresti yhteisöllisille siteille. Yhteisöllisiä ympäristöjä on lapsen elämässä valtava määrä, joten uusien toimintaympäristöjen luominen ei ole tarpeellista, mutta lapsen toimijuutta on tärkeää tukea jo olemassa olevissa ympäristöissä. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 83.) Lapsen sosiaalinen identiteetti rakentuu yhdessä toisten kanssa toimiessa ja oppiessa. Vertaisryhmällä tarkoitetaan samanikäisiä ja -kehitystasoisia tovereita, kuin lapsi itse. Vertaisryhmässä on mahdollista kehittää perustaitoja, tuoda esille omia kykyjä, solmia ystävyysuhteita ja olla osana ryhmää. Lasten ja aikuisten vertaissuhteet omaavat samankaltaisia piirteitä. (Marjanen & Marttila & Varsa 2013, 22, 105.)

Nykypäivänä osallisuuden teema on vahvasti läsnä ja se pitää sisällään yksilön kokemuksen tunteen kykyjensä riittävydestä, oman roolin merkityksestä ja vastuunsaamisesta yhteisössä, johon kuuluu. Kokemuksen osallisuudesta on tutkimusten kautta osoitettu lisäävän hyvinvointia. Sen kautta mahdollistuu myös itseä koskevien myönteisten tunteiden löytäminen ja sen kautta voidaan vahvistaa yhteistyötaitoja. (Karjalainen yms. 2020, 39.)

Vanhempien osallisuuteen perheessä kuuluu omiin kykyihin, taitoihin, tietoihin ja toimintakykyyn luottaminen. Nämä ovat niitä asioita, joiden kautta vanhempi pitää huolta lapsestaan. Vanhemman osallisuus on nähty tärkeäksi, kun ajatellaan perheiden kykyä selviytyä esimerkiksi elämänmuutoksesta tai perheen kykyä kehittyä kyvykkäämmäksi ja olla valmiimpia kohtaamaan uusia haasteita. Vanhemman osallisuus lapsen asioiden käsittelyä ajatellen tarkoittaa mahdollisuutta olla mukana ja vaikuttaa, kun lapseen liittyviä päätöksiä tehdään, niin palveluiden kuin vapaa-ajankin piirissä. Osallisuutta on myös vanhemman kyky hankkia lapselleen tarvittavien palveluita, toimia tarvittaessa puolesta puhujana ja ottaa osaa lapsen hoidon suunnittelua ajatellen. (Vuorenmaa 2016, 23–25.)

Osallisuus on haastava käsite, jolle ei ole olemassa yksiselitteistä määritelmää. Esimerkiksi sivistyssanakirja määrittelee sen osallisena olemiseksi ja osallisena olemisen sellaiseksi henkilöksi, jolla on osuus joko toimintaan tai etuun ja joka ottaa osaa ja osallistuu. (Vuorenmaa 2016, 20.) Sosiaali- ja terveysministeriö puolestaan näkee asian mukanaoloksi ja vaikuttamiseksi sekä huolenpidoksi ja pääsemiseksi osalliseksi hyvinvoinnista (STM n.d.).

Lastensuojelullista näkökulmaa ajatellen lapsen osallisuudella tarkoitetaan hänen oikeuttaan olla mukana arvioimassa, määrittelemässä ja toteuttamassa sitä, mikä on parhaiten hänen etujensa mukaista. Osallisuus kuuluu kasvun ja kehityksen peruselementteihin. Lainsäädännöllisesti osallisuudesta säädetään YK:n lastenoikeuksien sopimuksessa, perustuslaissa, lastensuojelulaissa sekä sosiaalihuoltolaissa. Lakien kautta on pyritty turvamaan jokaiselle lapselle kuuluva mahdollisuus olla osallisena. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021e.)

Laajasti ajateltuna osallisuus ymmärretään yhteisöön liittymisenä, siihen kuulumisena ja mahdollisuutena vaikuttaa osana sitä. Itselle merkittävissä yhteisöissä mahdollisuus olla osallisena on ratkaisevaa, kun ajatellaan ihmisen identiteetin kehitystä. Lapsen mahdollisuus saada ymmärrystä koskien sitä, kuka hän on, mihin hän kuuluu ja miten elää, mahdollistuu sen kautta, että lapsi pääsee osallistumaan perheen ja muun elämänpiirinsä yhteisöihin. Osallistuminen on kasvun ja kehityksen perusedellytyksiä ja sen kautta mahdollistuu oppiminen elämään ja olemaan yhdessä. (Bardy (toim.) 2013, 149.)

Osallisuus koostuu mahdollisuudesta saada tietoa itseään koskevista päätöksistä, toimenpiteistä, ratkaisuista sekä miten niitä on perusteltu. Osallisuuteen kuuluu mahdollisuus vaikuttaa näihin ja saada oma mielipide kuuluville. Osallistuminen ja osallisuus eivät ole sama asia, mutta usein osallistuminen on väylä, jonka kautta päästään konkreettisesti osallisiksi. Oma kokemus on osallisuuden avain asia. Lastensuojelullisesti on tärkeää muistaa, että ilman tunnetta kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamismahdollisuuksista, osallisuutta ei synny. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021e.)

Aikuisilla on tärkeä rooli lasten osallisuuden mahdollistamisessa. Harry Shier on kehittänyt mallin, joka pitää sisällään aikuisten valmiuksien ja mahdollisuuksien tarkastelua sekä velvoittavia tekijöitä. Alla olevan taulukko kuvaa tätä. (Taulukko 2.) Alimmalle portaalle on kuvattu heikoin osallisuuden mahdollisuus ja ylimmälle portaalle on kuvattu suurin mahdollisuus osallisuuteen. Huomioitavaa on, että kolme alinta porrasta ovat minimiedellytys, jotta lasten oikeuksien sopimuksessa säädetyt asiat toteutuvat (Bardy (toim.) 2013, 151.) Tätä mallia voi hyvin käyttää myös leiritoiminnan suunnittelussa ja sen arvioinnissa toteutuuko osallisuus leirillä.

	Valmiudet	Mahdollisuudet	Velvoitteet
	Onko työntekijöillä tarvittavat valmiudet?	Onko tämä mahdollista (resurssit, organisaatio, tilat, välineet jne.)?	Onko rakenteita, jotka velvoittavat tähän (esim. lainsäädäntö, toimintaohjeet, vakiintuneet käytönöt)?
5. Lasten kanssa jaetaan valtaa ja vastuuta	Olenko valmis jakamaan valtaa lasten kanssa?		Miten lainsäädäntö määrittää työntekijän vastuun rajat?
4. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoon		Mahdollistavatko organisaatiomme rakenteet lasten ottamisen mukaan päätöksen tekoon?	
3. Lasten näkemykset otetaan huomioon	Olenko valmis ottamaan lasten ajatukset vakavasti?		Lasten oikeuksien sopimus 12. artikla + LSL 417/2007
2. Lapsia tuetaan mielipiteiden ilmaisemiseen		Onko meillä tarvittavat välineet kehitysvammaisten lasten auttamiseksi itsensä ilmaisemisessa?	LSL 417/2007 + lain perustelut (HE 252/2006)
1. Lapsia kuunnellaan		Onko luvallista käyttää aikaa lasten kuuntelemiseen?	LSL 417/2007

Taulukko 2. Lasten osallisuuden malli tarkempaan analysointiin. (Bardy (toim.) 2013, 152).

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimusmenetelmänä toimi kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tyyli valikoitui siksi, että tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä kokemusperäistä tietoa leirille osallistuneilta lapsilta ja heidän perheiltään. Menetelmä on laadullinen myös siksi, että otanta on suhteellisen pieni ja perustuu yhdelle leirille osallistuneiden lasten ja heidän perheidensä kokemuksista. Perheiden palaute oli suunnattu lasten huoltajille, jotka tässä tutkimuksessa olivat lasten vanhempia. Siksi heistä käytetään huoltajan sijaan nimitystä vanhemmat. Lasten vanhempien kohdalla tutkimusmenetelmänä oli kysely, joka on yleinen käytäntö kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Kysely toteutettiin kuitenkin tutkimuksen teemat huomioiden ja siinä oli mukana mahdollisuus vapaaseen mielipiteen ilmaisuun, joka taas sopii laadulliseen tutkimukseen. Vanhemmille tarjottiin mahdollisuus osallistua tutkimukseen myös haastattelun kautta, mikäli he niin olisivat halunneet. Lasten kokemukset kerättiin kyselylomaketta apuna käyttäen, haastatellen jokaista lasta erikseen.

Laadullinen tutkimus pitää sisällään kysymyksen siitä, mitä merkitystä tutkimuksessa on ajatuksena tutkia. Tutkimuksen kohde voi liittyä joko kokemuksiin tai käsityksiin tutkimuksen kohteena olevan asian merkityksistä. Kokemukset ovat jokaisen ihmisen kohdalla omakohtaisia ja siksi ne usein eroavat toisistaan. Käsitykset sen sijaan usein linkittyvät olemassa olevaan esimerkiksi perinteeseen tai tyyppillisiin tapoihin. (Vilka 2021.) Tässä tutkimuksessa tutkitaan omakohtaisia kokemuksia siitä, millaisia kokemuksia tai tukea lapset ja perheet ovat leiritoiminnasta saaneet.

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että vastaajat uskaltavat kertoa kokemuksistaan eli luottamuksen teema on tutkimusmenetelmässä läsnä. Toinen laadullisen tutkimuksen ominaispiirteistä on persoonallisuus. Lisäksi esille nousee tilannesidonnaisuus ja kerätyn aineiston ainutlaatuinen luonne. Laadullisella tut-

kimuksella pyritään ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkittavaa ilmiötä. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu merkityksellisyys ja sen tutkiminen (Pitkäranta 2014, 14, 27, 33.)

Materiaali kerättiin Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n järjestämältä päiväleiriltä, joka toteutettiin Tampereella Hervannan kaupunginosassa kesällä 2021. Leiri oli suunnattu 6–12-vuotiaille lapsille. Aineisto kerättiin sekä lapsilta että heidän vanhemmiltaan. Osallistuin itse leirille yhden päivän ajan, jotta sain paremman käsityksen leiripäivän sisällöstä ja pääsin tutustumaan lapsiin. Viimeisenä leiripäivänä kävin päivän lopussa täyttämässä jokaisen lapsen kanssa leirikokemuksiin liittyvän kyselylomakkeen haastatellen.

Leirille osallistui koko viikoksi 12 lasta ja heidän lisäksi yhtenä päivänä oli mukana vielä kaksi muuta lasta. Perjantaina paikalla olivat ne 12 lasta, jotka olivat osallistuneet koko viikon ajan leirille. Lasten iät vaihtelivat 6–10 ikävuoteen. Osa lapsista oli sisaruksia keskenään, joten osallistuneiden perheitä oli kokonaisuudessaan yhdeksän. Lasten vanhemmista seitsemän antoi luvan käyttää lasten kertomia asioita opinnäytetyössä ja koska mukana oli sisarusperheitä, vastauksia sai käyttää yhteensä kymmenen lapsen kohdalla. Vanhempien omaan kyselylomakkeeseen vastasi seitsemän perhettä.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeita käyttäen. Lasten kanssa kyselylomakkeessa käytettiin hymynaama-asteikkoa ja sen lisäksi kirjoitettiin ylös sanaa sanaan heidän tekemiään tarkennuksia ja perusteluja hymynaaman valinnalle. Hymynaamoja oli neljä ja niiden merkitys selitettiin lapselle kysymyskohtaisesti. Esimerkiksi kysymyksessä ”Leirillä on ollut hauskaa” hymynaamat olivat: todella hauskaa, hauskaa, ei oikein hauskaa ja ei ollenkaan hauskaa. Kohdassa ”minulla oli kavereita”, hymynaamat tarkoittivat: oli paljon kavereita, oli jonkin verran kavereita, ei oikein ollut kavereita ja ei ollut kavereita. Lasten kyselyssä selvitettiin, oliko lapsella ollut hauskaa, oliko hän saanut kertoa mielipiteensä ja tuntuiko hänestä, että häntä kuunneltiin. Lisäksi kysyttiin, oliko lapsi oppinut leirillä uusia asioita, oliko hänellä ollut leirillä kavereita, oliko hän joutunut kiusaamisen kohteeksi ja oliko hän saanut osallistua kaikkeen toimintaan. Osa kysymyksistä liittyi kokemuksiin ohjaajista ja kiinnostuksesta tulla leirille uudelleen. (Liite 1).

Eräässä lasten kanssa toteutetussa tutkimuksessa on noussut esiin, että kertominen ja kuulluksi tuleminen ovat olleet asioita, jotka ovat tuottaneet lapsille iloa. Lasten kertoma ei ole vähempi arvoisempaa kuin aikuisen, vaan sitäkin kautta saadaan tärkeää tietoa. Aikuisen on tärkeä muistaa kuunnella lasta, osoittaa arvostusta ja myös kykyä yllättyä uudesta tiedosta. (Reivinen ja Vähäkylä 2013, 172.) Tätä arvostavaa ja yllättyvää lähestymistapaa käytin itse keskusteluissani lasten kanssa ja lapset kertoivat hienosti lisätarkennuksia käsillä olevaan kysymykseen ja perustelivat, miksi olivat jotakin mieltä.

Vanhempien kyselylomakkeessa selvitettiin, oliko lapsi ensimmäistä kertaa leirillä, oliko vanhemmalle tärkeää, että hänen lapsensa sai osallistua leirille ja mitä toiveita vanhemmalla oli leiriä kohtaan. Lisäksi kysyttiin, mitä lapsi itse oli leiristä kertonut ja mitä vanhempi oli saanut itselleen siitä, että lapsi pääsi leirille. Kyselyssä pyydettiin myös ajatuksia ohjaajista sekä oli tilaa vapaalle palautteelle. Kyselyä suunnitellessa tavaksi valikoitui laittaa siihen valmiita ruutuja, joista voi valita itselleen sopivan vaihtoehdon. Tämä tyyli valikoitui siksi, että lomakkeesta pyrittiin tekemään mahdollisimman vaivaton vanhemmille täyttää, jotta mahdollisimman moni osallistuisi. Lomakkeen kautta ei kuitenkaan haluttu rajata mitään vanhempien kokemuksia pois, joten lomakkeeseen oli mahdollista lisätä oma näkemys useassa kohdassa (Liite 2).

Vanhemmat saivat lisäksi täytettäväksi lupakaavakkeen, jossa pyydettiin lupaa käyttää lasten ja vanhempien kyselyssä kertomia asioita Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n ”Lupa unelmoida” näyttelyssä sekä lupaa käyttää heidän vastauksiaan nimettömänä tässä tutkimuksessa. (Liite 3). Tämän kyselyiden keräämisen myötä haasteena näyttäytyi se, että osa huoltajista ei saanut sähköistä kyselyä auki eikä myöskään voinut sitä tulostaa. Asiaa pyrittiin ratkaisemaan niin, että vanhemmille annettiin valmiiksi tulostetut kyselyt mukaan kotiin täytettäväksi. Kyselyitä palautui neljä kappaletta. Tämän vuoksi haastattelusta tehtiin vielä e-lomake, jonka kautta saatiin muutama vastaus lisää.

Tavoitteena aineiston keräämisellä oli etsiä vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tarkoitus oli saada selville, millaisia kokemuksia leirille osallistuminen oli lapsille tuottanut ja mitkä asiat olivat olleet heille tärkeitä ja myös sitä, oliko leirillä ollut

jotain ikävää. Teemoina oli lisäksi osallistumisen ja kuulluksi tulemisen aihealueita. Toinen kysymys koski perheiden saamaa tukea, joka mahdollistui sen kautta, että lapset pääsivät osallistumaan leiritoimintaan. Kolmantena asiana halettiin saada kokemuksia koskien osallisuuden ja yhteisöllisyyden näkökulmia.

5.2 Aineistoanalyysi

Laadullinen aineistoanalyysi on usein sisällönanalyysi. Sisällönanalyysiin voidaan ajatella kuuluvan kirjetetun, kuullun tai nähdyn sisällön analysointia. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeä muistaa, mitä kontekstia analysoinnissa käytetään. Jotta kontekstin voisi ymmärtää, on tärkeää tietää, miten joku asia tai ilmiö liittyy ympäristöön. Kontekstin kautta analyysi päästään liittämään johonkin kokonaisuuteen. (Pitkäranta 2014, 100–101, 105.)

Laadullisen aineiston analyysissa on tärkeää tulkita ja ymmärtää tutkimuksen kohteena olevaa asiaa. Aineiston analyysin kannalta on tärkeää kuvata konteksti, jossa aineiston sisältöä käsitellään. Kokonaisuuden valinta on tärkeää, sillä laadullisen aineiston luokittelu mekaanisin keinoin ei ole toimiva menettelytapa. Tutkimuskysymyksillä on tärkeä merkitys. Empiirinen laadullinen aineisto pitää sisällään tutkimukseen osallistuvien omakohtaisia kokemuksia tutkimuksen aiheesta. Usein laadullista aineistoa kerätessä esiin nousee sellaisiakin seikkoja, joita tutkija ei ole ajatellut ja se juuri tekee laadullisen aineiston rikkaaksi. Tutkimuksen kohteen rajaus on tärkeää, jotta vastauksista saataisiin perusteellisempia. Laadulliseen aineistoon voi kuulua monenlaisia keräysmenetelmiä. (Juuti & Puusa 2020.)

Aineiston analysoinnin kautta on tarkoitus löytää vastaukset tutkimuksen kohteena olleisiin kysymyksiin. Aluksi aineistosta etsittiin yhteneväisiä kokemuksia tai toiveita, joita perheet olivat tuoneet esille koskien heidän toiveitaan siitä, mitä he toivoivat lapsiensa saavan leiritoiminnasta. Sitten huomattiin, että vanhempien itse lisäämät asiat olivat todella merkityksellisiä, vaikka ne olivat yksittäisiä vastauksia. Tässä kohtaa huomattiin, että aineistolähtöinen analysoiminen ei palvele tätä tutkimusta parhaalla mahdollisella tavalla. Sen takia kontekstia aineiston analyysiin alettiin hakea teorialähtöisesti.

Tutkimuksessa on tärkeää ottaa huomioon, että lähestymistapa voidaan perustella tarkoituksella. Teoreettiset käsitteet eivät yleensä sitoudu aikaan tai paikkaan, vaan ne ovat muodostuneet tutkimustyössä ja ovat yleisiä. Teoreettinen viitekehys tutkimuksessa on tärkeää määritellä, jotta tutkimuksen lukija saa siitä täsmällisen käsityksen. Ammattialan peruskäsitteitä ei yleisen säännön mukaan kuitenkaan tarvitse määritellä. Teoreettisen viitekehysten ja teoreettisten käsitteiden kautta on mahdollisuus esimerkiksi luoda tutkimuksen kehys. Teoreettiset lähtökohdat ja käsitteet toimivat näkökulmana tutkimusaineiston tarkastelussa. (Vilkkä 2021.)

Kontekstiksi koskien lasten haastattelutuloksien analysointia valikoituivat lasten oikeudet. Tähän valintaan päädyttiin siksi, että lasten oikeudet on nostettu vahvasti esiin yhteistyökumppanini toiminnassa. Lisäksi heräsi ajatus, että lasten oikeuksien viitekehys, auttaa saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiä ajatellen. Niissä yhdistyvät lapsille kuuluvat oikeudet ja kokemukset sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden teemat.

Vanhempien vastausten analysoinnin kontekstina käytetään yhtä ennalta ehkäisevän lastensuojelutyön tarkoituksista. Kohteeksi valikoitui tavoite, joka koskee perheen ja vanhemmuuden tukemisessa. Tämä valikoitui tarkastelukontekstiksi, sillä tutkimuksessa haluttiin kuulla vanhempien omia kokemuksia liittyen siihen, mitä he toivovat lastensa ja itsensä saavan leiritoiminnan kautta. Tämä viitekehys ei myöskään rajaa kenenkään vanhemman itse esille tuomia toiveita tai kokemuksia pois tarkastelusta. Yksittäisten vanhempien esiin nostamat perhettä tukevat näkökulmat ovat yhtä tärkeitä, kuin ne näkökulmat, jotka useampi vanhempi koki perheelleen tärkeäksi. Jokainen perhe on yksilöllinen ja sen takia tavoitteet vaihtelevat laajasti.

6 TULOKSET

6.1 Lasten kokemuksia

Haastattelun alussa lapset saivat kertoa, olivatko ensimmäistä kertaa leirillä vai oliko heillä kokemuksia muiden toimijoiden tai saman toimijan leireistä. Lapsista neljä ei ollut koskaan aikaisemmin osallistunut leirille ja kuusi oli ollut joko useilla tai ainakin yhdellä leirillä aiemmin. Lapset, jotka olivat olleet leirillä aiemmin, kertoivat olleensa esimerkiksi kokki leirillä, leirillä Tampereen Varalassa ja Punaisen Ristin leirillä. Kaksi lapsista oli osallistunut leireihin Pukkilan leirikeskuksessa. Lapsista neljä kertoi olleensa tällä samalla leirillä myös aiemmin.

Lapsilta kysyttiin, oliko heillä ollut hauskaa leirillä, jolloin yhdeksän lapsista valitsi hymynaaman, joka tarkoitti, että leirillä oli todella hauskaa ja yksi lapsi valitsi hymynaaman, joka tarkoitti, että leirillä oli hauskaa. Tarkennuksena lapsilta kysyttiin, mitkä asiat olivat tuottaneet heille iloa leirillä. Lapset kertoivat monista erilaisista, heille iloa tuottaneista asioista leiriviikon aikana. Useampi lapsi oli kokenut leirillä kavereiden kanssa olemisen tärkeäksi ja iloa tuottavaksi kokemukseksi. Osalla oli leirillä jo entuudestaan tuttuja kavereita ja osa oli saanut kokonaan uusia. Erän lapsi nosti tässä kohtaan esille, ettei ollut nähnyt hänelle tuttua kaveria pitkään aikaan ja nyt sai viettää aikaa hänen kanssaan.

Lapset olivat saaneet tehdä leirin aikana monenlaisia askarteluja ja useampi heistä nosti niitä esiin iloa tuottavina. Osa iloitsi rannekorujen teosta ja toisille kangaskassien teko oli ollut erityisen mieluisa kokemus. Myös ulkoilu ja polttopallon pelaaminen olivat useammalle lapselle mieluisaa puuhaa. Eräs lapsi toi esiin, että hänestä kaikkein parasta oli heinäsiirkojen nappaaminen ja toinen lapsi arveli heidän tekemänsä Talent-esityksen olleen hauskin asia leirillä.

Lapsista kahdeksan koki leirin aikana, että sai kertoa oman mielipiteensä ja kahdella oli kokemus, että ei aina saanut kertoa. Ne lapset, jotka kokivat, etteivät saaneet aina kertoa mielipidettään kertoivat sen johtuneen lähinnä siitä, että joku muu puhui silloin, kun he olisivat halunneet sanoa jotain. Seitsemän lapsista vastasi, että heillä oli leirillä paljon kavereita ja he kaikki kertoivat saaneensa leirillä

myös uuden tai uusia kavereita. Lapsista kaksi vastasi heillä olleen leirillä jonkin verran kavereita ja yksi heistä oli saanut uuden kaverin tai kavereita leiriltä. Yksi lapsista kertoi, että hänellä oli leirillä vähän kavereita ja oli saanut uusia, mutta ei ”parhaaksi ystäväksi” asti olevia. Uusien ja vanhojen kavereiden kanssa lapset kertoivat kiipeilleensä puuhun, leikkineensä merirosvoa ja muita leikkejä sekä piirrelleensä ja askarrelleensa yhdessä.

Kahdeksan lapsista vastasi saaneensa osallistua kaikkeen leirillä olleeseen toimintaan ja kaksi lasta kertoi saaneensa osallistua lähes kaikkeen. Kysyttäessä, miksi he eivät olleet saaneet osallistua johonkin tekemiseen lapset kertoivat, että ei ollut ehtinyt. Seitsemän lapsista ei kokenut tulleeensa kiusatuksi leirin aikana. Kolme lasta koki joko vähän tai paljon kiusaamista, joksi he kertoivat, ettei leikkitty hänen kanssaan, mentiin eteen, kun lapsi oli kävelemässä johonkin, otettiin pallo pois, lyötiin ja revittiin. Lapsilta kysyttiin, olivatko he kertoneet tilanteista aikuisille. Lapset olivat kertoneet ja kokivat, että siitä oli ollut apua.

Lapsilta kysyttiin, olivatko he oppineet leirin aikana mitään uusia asioita. Lapsista viisi kertoi oppineensa leirillä joko paljon tai jonkin verran uusia asioita ja viisi koki, ettei ollut oppinut mitään uutta. Moni lapsista kertoi syyksi siihen, että eivät olleet oppineet uusia asioita sen, että he osasivat jo kaiken. Ne viisi, jotka olivat oppineet uusia asioita, nostivat esille muun muassa askarteluun liittyviä asioita, kuten hamahelmiliskon valmistuksen ja rannekorujen teon. Yksi lapsi koki leirin aikana oppineensa, kuinka heinäsiirran voi saada kiinni. Yksi lapsista kertoi oppineensa tutustumaan muihin ja eräs toinen lapsi kertoi oppivansa koko ajan uutta. Haastattelun aikana hän kertoi, että: ”nytkin opin, et pitää kysellä kaikilta jotain”.

Osa lapsista ei kokemuksensa mukaan ollut oppinut leirillä uusia asioita. Riippumatta siitä olivatko lapset oppineet uusia taitoja vai eivät, he saivat kertoa, mitkä ovat niitä asioita, joita he haluaisivat oppia. Osa lapsista ei keksinyt, mitkä olisivat niitä taitoja, joita he vielä haluaisivat oppia. Yksi lapsista kertoi toiveekseen oppia, miten volttti tehdään ja kaikkia muitakin temppuja. Eräs lapsista taas toivoi, että oppisi kiipeämään puuhun.

Kysyttäessä olivatko leirin ohjaajat kivoja, yhdeksän lasta vastasi ohjaajien olleen todella kivoja. Syitä tällä kokemukselle lapsilla oli useita erilaisia. Eräs lapsista

koki ohjaajien kuunnelleen ja yksi mainitsi ohjaajien olevan turvallisia. Esiin nousi lisäksi ohjaajien hauskuus ja se että he myös keksivät hauskoja juttuja lapsille. Eräs lapsista koki mukavaksi, että oli saanut ohjaajilta herkkuja ja yksi koki, että leirillä ohjaajat antoivat lasten tehdä monenlaisia asioita. Leirin kokin tekemiä ruokia keuhuttiin ja eräs lapsi kertoi ohjaajien auttaneen häntä. Yksi lapsista oli kokenut yhden ohjaajan ilkeäksi ja vastasi siksi ohjaajien olleen aika kivoja. Muita ohjaajia hän kuvasi kivoiksi, koska he eivät huutaneet ja puhuivat nätisti. Kaikki kymmenen lasta kokivat ohjaajien kuunnelleen heitä leirin aikana.

Lopuksi lapsilta kysyttiin, haluaisivatko he osallistua leirille uudelleen ja kaikki kymmenen halusivat. Lapsilta kysyttiin, mitä he toivoisivat, että leirillä tehtäisiin, jos voisi tehdä ihan mitä tahansa. Lapset toivoivat samoja juttuja, kuin tällä leirillä: kavereiden tapaamista, puuhun kiipeämistä, maalaamista, askartelua ja ulkoilua. Tällä leirillä olleiden asioiden lisäksi yksi toivoi nukkumista ja toinen toivoi voinansa olla apuohjaaja.

6.2 Vanhempien kokemuksia

Perheiden kaikissa palautuneissa kyselyissä vanhemmat olivat vastanneet, että heille oli tärkeää, että heidän lapsensa oli päässyt leirille. Lomakkeessa kysyttiin toiveita, joita heillä on liittyen siihen, mitä lapsi saa leiriltä. Kaikille vanhemmille oli tärkeää, että lapsi saisi leiriltä uusia ystäviä ja hänellä olisi hauskaa. Osa vanhemmista toivoi lasten oppivan esimerkiksi sosiaalisia taitoja, kädentaitoja, uusia asioita ja leikkejä. Kaikille vanhemmille oli tärkeää, että heidän lapsensa pääsee osallistumaan.

Lähes kaikki vastanneet vanhemmat kokivat tärkeiksi, että heidän lapsensa viettää päivän turvallisten aikuisten seurassa. Osa toivoi lisäksi ulkona olemista ja uusien kokemusten saamista lapsille. Vanhemmilla oli mahdollisuus kyselyssä lisätä mahdollisten toiveiden listaan omia toivomuksiaan. Vanhemmat itse lisäsivät jo valmiisiin ehdotuksiin, että toivovat lapsensa oppivan toiminaan ryhmässä, oppimaan paremmin sääntöjen kunnioittamista ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Lisäksi toivottiin, että leirin kautta lapsen suomenkielentaito parantuisi, eikä menisi heikommaksi kesän aikana.

Vanhempia pyydettiin laittamaan palautteisiin asioita, joita heidän lapsensa olivat kertoneet leirillä olost. Vanhemmat kertoivat lastensa kertoneen leiristä monenlaisia asioita. Eräs vanhempi kertoi lapsensa kertoneen leiristä ”kaikkea positiivista ja hyvää”. Toinen vanhempi kertoi lapsensa ”tykänneen olla leirillä” ja yksi mainitsi lapsensa kertoneen, että ”todella kivaa oli”. Eräs lapsi oli kertonut vanhemmilleen, että leirillä oli: ”kivoja leikkejä, askarteluita, hyvää ruokaa, ulkoilu on mukavaa, kaverit on kivoja”. Toiselle vanhemmalla hänen lapsensa oli kertonut: ”Leirillä oli hyvää ruokaa, kivoja kavereita, mahtavia leikkejä, superkivat aikuiset”. Yksi vanhemmista kertoi lapsensa kertoneen, että: ”hänellä oli hauskaa, pelasi useita pelejä, maalasi, askarteli, ohjaajat olivat mukavia, ruoka oli hyvää”.

Kyselyssä haluttiin saada selville, mitkä olivat sellaisia arjen osa-alueita, joiden kautta perheille voitaisiin tarjota apua heidän arjessaan. Kyselyssä oli valmiiksi valittavia vaihtoehtoja sekä mahdollisuus lisätä omia näkemyksiään. Yksikään kyselyyn vastanneista vanhemmista ei lisännyt tähän kohtaan omia näkemyksiään, mutta jokainen löysi valmiista vaihtoehtoista ainakin yhden itselleen sopivan. Vanhemmilta kysyttiin siitä, mitä he itse olivat kokeneet saaneensa sen kautta, että lapset olivat osallistuneet päivisin leirille. Vanhemmat vastasivat, että lapsen leirille osallistumisen kautta heille itselleen mahdollistui aika työn tai kotitöiden tekoon ja he tiesivät lastensa olevan turvallisessa paikassa päivän ajan. Osa vastasi lisäksi saavansa itse lepoa tai omaa aikaa, mahdollisuuden hoitaa tarpeellisia asioita ja saavansa tätä kautta apua arjessa jaksamiseen.

Vanhemmat kiittivät työviikon mahdollistamisesta ja siitä että lapset olivat saaneet hyvän leirikokemuksen. Kiitosta tuli myös siitä, että leiri oli auttanut yhtä lapsista olemaan sosiaalisempi, pitämään hauskaa ja tuntemaan olonsa hyväksi. Ilmainen leiri oli koettu tärkeäksi, sillä eräs vanhempi kertoi taloustilanteen olevan sellainen, että aina ei voi mahdollistaa lapselleen tekemistä. Eräs vanhempi kertoi hyvillä mielin laittavansa lapsensa leirille ja lapsen myös itse lähtevän sinne hyvillä mielin. Eräälle lapselle oli ollut hieno ja tärkeä kokemus saada toimia apuohjaajana.

Vanhemmilta kysyttiin kokemuksia leirillä olleista ohjaajista. Osa lapsista asui leiripaikan lähellä ja oli jo sen ikäisiä, että pystyi kulkemaan leirimatkat itsenäisesti. Kaikki vanhemmat eivät siis käyneet leiriviikon aikana tuomassa tai hakemassa

lapsiaan ja näin ollen eivät tavanneet ohjaajia. Vanhemmista suurin osa kertoi kokeneensa ohjaajien ottaneen heidän lapsensa hyvin vastaan aamuisin ja ohjaajien vaikuttaneen mukavilta. Lisäksi yhteistyö oli koettu sujuvana, vanhemmilla oli kokemus, että heidän kysymyksiinsä oli vastattu ja he kokivat ohjaajien kertoneen heille leiripäivän kuulumisista.

6.3 Johtopäätökset

Lapset toivat haastatteluissa esille, että heille leirillä oli tärkeää hyvinkin tavalliset asiat, kuten askartelu, ulkoilu ja kavereiden kanssa ajan viettäminen. Tämä sopii lasten oikeuksia ajatellen lapselle kuuluviin oikeuksiin, kuten leikki ja vapaa-aika (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 23). Lapset toivat esille, että ohjaajat olivat kivoja, koska he olivat hauskoja ja keksivät heille tekemistä. Tämä osoittaa huumorin merkitystä vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Yksi lapsi oli kokenut erään ohjaajan ikäväksi, koska oli kokenut tämän huutavan ja ettei tämä ohjaaja ollut puhunut nätisti hänelle.

Tässä tulee esiin tasa-arvoinen ja kunnioittava kohtaaminen lapsen ja aikuisen välillä. On tärkeää muistaa sen merkityksellisyys myös lapselle. Lasten oikeuksiin kuuluu kaikille lapsille samat oikeudet ilman minkäänlaista syrjintää ja siinäkin lapsen kohtaaminen voidaan nähdä esimerkkinä (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 7). Ammatillisessa vuorovaikutuksessa on muistettava sen olevan yhteistyötä, jossa kummallakin osapuolella on annettavaa ja molempien näkemykset ovat tärkeitä. Vuorovaikutusta voi viedä eteenpäin tai estää ja näitä teemoja on hyvä pohtia omassa kanssakäymisessään muiden kanssa. Kiire harvoin on toimiva keino onnistuneessa vuorovaikutuksessa. (Järvinen yms. 2013, 140–141.)

Leiritoiminnalla voidaan antaa lapselle uusia kokemuksia ja niiden kautta mahdollisuus kehittyä, joka on lastenoikeuksien sopimuksessa kohdassa artikla kuusi. (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 8). Lapset toivat leirillä esiin pitäneensä siellä järjestetystä toiminnasta, joka piti sisällään erilaisia askarteluja, ulkoilua, leikkejä sekä vapaata olemista muiden kanssa. Elämyksellisyys on käsite,

joka pitää sisällään esimerkiksi kokemusta, toiminnallisuutta ja elämyspedagogiikkaa. Elämysten kautta voidaan synnyttää onnistumisen kokemuksia ja niiden kautta lisätä tai löytää jopa uusia voimavaroja. (Häggman-Laitila yms. 2000, 83.)

Eräs lapsi kuvasi ohjaajia turvallisiksi, minkä tärkeys tulee esiin leirillä esimerkiksi siinä, että osa lapsista oli kokenut kiusaamista ja tilanteessa oli auttanut se, että lapsi oli hakenut aikuiselta apua tilanteeseen. Turvallisuuden tunteessa näkyy YK:n lasten oikeuksien kohta koskien lapsista huolenpitämistä sekä henkilökunnan riittävää valvontaa. Lisäksi lasten oikeudet pitävät sisällään velvollisuuden suojella lasta hänen hyvinvointinsa kannalta haitallisilta aineistoilta sekä väkivaltaalta, välinpitämättömyydeltä ja hyväksikäytöltä. (YK:n lastenoikeuksien sopimus 1989, 25.) Lapsen ollessa leirillä aikuisten valvonnassa, on häntä mahdollista suojella. Henkilökunnan riittävän valvonnan kohdan kannalta on merkityksellistä, että leirillä on aina tarpeeksi ohjaajia, että jokainen lapsi saa huomiota ja lapsia pystytään valvomaan heidän turvallisuuttaan ajatellen. Lapsen ja nuoren kasvua tuettaessa onnistumisen kokemukset ja sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä. Turvallisen kasvuympäristön luomisen, rajojen asettamisen ja ohjauksen rinnalla kasvattaja pyrkii luomaan ympäristön, jossa lapsi tai nuori kokee mahdolliseksi toteuttaa itseään. (Karjalainen yms. 2020, 34.)

Lapsilta kysyttiin kiinnostusta osallistua uudelleen leirille ja he saivat esittää toiveita uutta leiriä ajatellen. Kaikki lapset kokivat haluavansa tulla leirille uudelleen ja yksi korosti vielä, että haluaa tulla ”tälle leirille, eikä jollekin toiselle”. Tämä on merkityksellinen palaute leirille osallistuneilta ja kertoo leirin ja ohjaajien onnistumisesta. Lasten toiveet tulevia leirejä ajatellen antavat näyttöä leirin onnistumisesta, sillä moni lapsista toivoi seuraaville leireille samoja asioita, joita tällä leirillä oli tehty, vaikka he saivat esittää, minkälaisia toiveita vain halusivat. Lasten toiveiden huomioimista voidaan peilata lasten oikeuksissa mainittuun kohtaan, joka koskee oman mielipiteen ilmaisua itseään koskevissa asioissa. Tähän voidaan katsoa kuuluvaksi myös lapsen oikeus ajatuksen vapauteen, sillä heille annettiin mahdollisuus tuoda rehelliset omat näkemyksensä esille haastattelun aikana. (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 11–12.)

Lasten oikeuksien sopimuksessa ei mainita varsinaisesti osallisuutta sanana. Osallisuuteen kuitenkin vaikuttavat tietyt edellytykset, jotka lasten oikeuksissa on

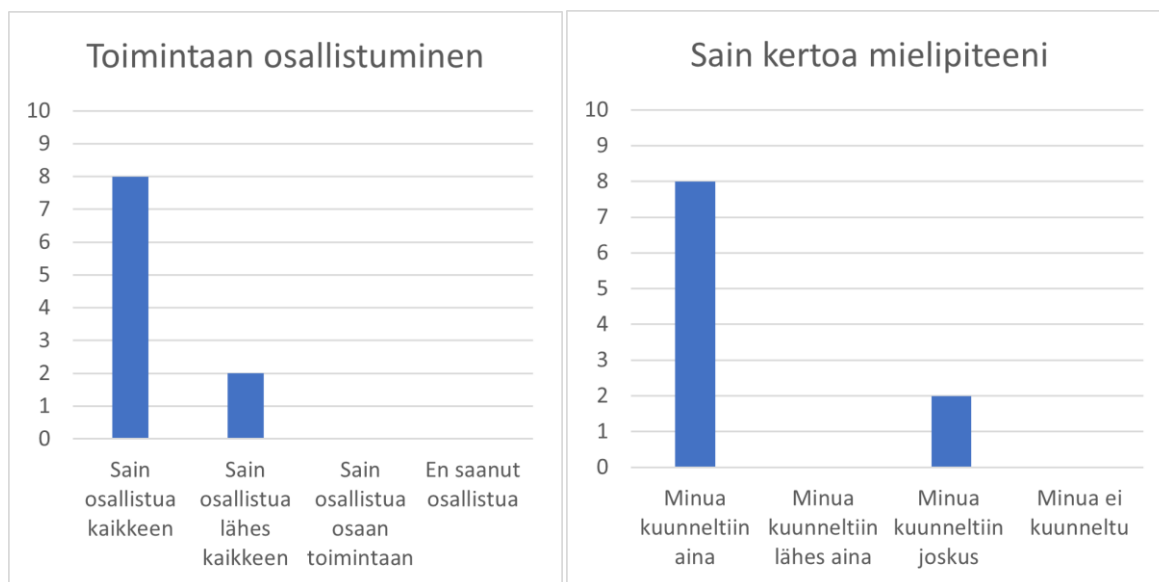
esitetty. Juuri edellä mainitut oman mielipiteen ilmaisu kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ajatuksen vapaus kuuluvat myös osallisuuden teemoihin. Sopimuksessa puhutaan kuulluksi tulemisen oikeudesta lasta itseään koskevissa asioissa. (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 11–12.) Edellä esitellyissä osallisuuden portaissa (kts. 4.4.) mainittiin kolmen alimman portaan olevan lasten oikeuksissa määritellyt ja lapselle kuuluvat. Edellä mainittujen lisäksi siellä mainittiin lapsen näkemyksen huomioon ottaminen (Bardy (toim. 2013, 152). Näissä elementeissä on paljon osallisuuteen vaadittavia näkökulmia, vaikka osallisuutta ei nimellisesti lasten oikeuksien sopimuksessa käytetä. Elementit sopivat myös yhteisöllisen näkökulman teemaan. Yhteisöllisyys ja osallisuus kulkevat osittain käsi kädessä.

Leirillä oli tarjolla lapsille päivittäin monenlaista toimintaa, mutta heidän ei ollut pakko osallistua kaikkeen. Tämän haluan tuoda esiin osallisuutta ajatellen, siksi että osallisuus lapsen kohdalla rakentuu monista osista, joita ovat: mahdollisuus osallistua tai kieltäytyä, mahdollisuus saada tietoa, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin, mahdollisuus omien ajatusten ilmaisuun, tuki omien mielipiteiden ilmaisuus ja mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. On siis tärkeää muistaa, että osallistuminen ei ole pakollista, vaan myös sen valitseminen, osallistuuko vai ei, on osallisuuden muoto. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021e.) Lapsille annettiin tietoa leirillä päivittäin olevasta ohjelmasta, mutta lapsilla oli mahdollisuus valita muutakin tekemistä, jos esimerkiksi askartelu ei tuntunut omalta jutulta. Lapsia tuettiin kuitenkin osallistumiseen kannustamalla heitä mukaan ja kertomalla, mitä ollaan tekemässä. Lapsilla oli mahdollisuus saada apua, jos he sitä johonkin tekemiseen tarvitsivat ja näin tuettiin kaikkien mahdollisuutta osallistua.

Lapsilta kysyttiin toimintaan osallistumisesta ja olivatko he saaneet osallistua. Suurin osa koki saaneensa osallistua kaikkeen, mutta osalla oli kokemus, että jokin asia oli mennyt häneltä ohi. Mielipiteen ilmaisu tässä asiassa on tärkeää myös osallisuuden näkökulmaa tarkastellessa. Osallisuus syntyy lapsen omasta kokemuksesta olla osallisena ja osallisuudessa on tärkeää mahdollisuus vaikuttaa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021e.)

Lapsilta kysyttiin, olivatko he kokeneet, että heitä oli kuunneltu leirillä, sillä oikeus ilmaista oma mielipide kuuluu jokaiselle lapselle. (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 12). Lapsista suurin osa eli kahdeksan koki, että oli saanut kertoa mielipiteensä, mutta kahdella oli kokemus, että toiset olivat puhuneet heidän päälleen. Tässä on mielestäni hyvä kohta tarkastella leirin ohjaajien tehtävää esimerkiksi puheenvuorojen jakajina, jotta jokainen varmasti tulee kuulluksi.

Oman mielipiteen ilmaisulla on merkittävä rooli osallisuudessa ja sen pitää olla mahdollista tavalla, jonka lapsi on itse valinnut. Lapselle on myös annettava mielipiteen ilmaisua varten hänen tarvitsemansa tuki. Mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin kuuluu jokaiselle, mutta on tärkeää huomioida tässä lapsen ikätaso. (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos 2021e.) Tässä kohtaa täytyy muistaa kiinnittää huomiota siihen, että vaikka ikätaso huomioidaan, kuuluu osallisuus ihan jokaisella, myös pienille lapsille. Pienten lasten kohdalla kuuleminen on tärkeää toteuttaa arkikäytännöissä. (Bardy (toim.) 2013, 151.) Alla oleva kaavio 2 kuvaa näitä lasten palautteissaan esiintuomia osallistumista ja kuulluksi tulemistä koskevia kokemuksia, jotka sopivat osallisuuden ja yhteisöllisyyden teemoihin.

Kaavio 2. Toimintaan osallistuminen ja mielipiteen kertominen. Tulokset kerätty lapsia haastatellen ja lomaketta yhdessä täyttäen Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n kesäleirillä 2021.

Osallisuuden teema nousi esiin vanhempien palautteessa. Vanhemmat kokivat tärkeäksi sekä lapsen leirille pääsyn että sen mahdollistaman osallistumisen.

Osallisuuteen kuuluu mahdollisuus vaikuttaa omiin yhteisöihinsä ja leiri voi toimia lapselle yhtenä hänen yhteisöistään. Osallistuminen auttaa lasta kasvussa ja kehityksessä ja auttaa oppimaan toisten kanssa olemista. Osalliseksi tuleminen vaatii mahdollisuutta vaikuttaa asioihinsa, joten osallistumisen kautta päästään useammin kohti osallisuutta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021e.)

Lapsen omaehtoinen toimijuus ja yhteisön aktiivinen jäsenyys, on noussut esiin lapsuuden tutkimuksissa. Tämän rinnalle on noussut takaisin ajatus lapsuusajan merkityksestä osana kehitystä ja sosiaalisen ihmisyyden rakentumisen vaiheena. Yhteisöllistä toimijuutta tunnistamalla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä. Yhteisöllisen toimijuuden tunnistamisella tarkoittaa lasten ja nuorten aktiivisen rooliin tunnustamista ja sen nähdäksi tulemistä. Tämän kautta mahdollistuvat kokemukset liittyen arjen osallisuuteen, jotka puolestaan kiinnittävät yhteisöjen jäsenet toisiinsa. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 81.)

Vanhemmilla oli omia näkemyksiä siitä, mitä leirit voivat tarjota lapselle. Vanhemmat toivoivat esimerkiksi taitoa oppia toimimaan osana ryhmää, kehittymään vuorovaikutuksessa ja noudattamaan sääntöjä. Tästä välittyy vanhempien kasvatuksen tukemisen mahdollisuus leiritoimintaa ajatellen. Leirillä on kuitenkin omat sääntönsä ja toiminta on monilta osin ryhmässä tapahtuvaa toisin kuin kotioloissa. Vuorovaikutus- ja ryhmätaidot ovat lapsille tärkeitä. Vuorovaikutus ja kumppanuus ovat osa lasten vertaissuhteita. Lapselle kehittyy ryhmässä asema ja se on merkityksellinen ajatellen lapsen kehitystä. Asemalla ryhmässä on todettu olevan merkitystä muun muassa sosiaalisten suhteiden kehittymisessä. (Marjanen yms. 2013, 105–106.)

Vuorovaikutustaitojen oppimiseen ryhmässä oleminen on eräs vaihtoehto. On kuitenkin tärkeää muistaa, että ryhmässä oleminen voi olla myös stressaavaa, varsinkin jos taidot ovat puutteellisia. Ohjaajalla on tärkeä tehtävä muistaa mahdollistaa lapselle omaakin rauhaa, vaikka toiminta olisikin ryhmämuotoista. (HUS 2013, 3.) Kukaan ei hallitse täydellisesti vuorovaikutustaitoja, vaan niissä on aina kehittymisen mahdollisuus. Vuorovaikutuksen kautta luodaan muun muassa yhteys toisiin, viestitään tärkeistä asioista ja saadaan myös palautetta omasta toiminnasta. Sosiaaliset taidot pitävät sisällään kuuntelemisen taidon, tilanteessa

läsnä olemisen, toisen tilanteeseen eläytymisen ja oman mielialan säätelyn teemoja. Aiemmillä kokemuksilla on vaikutusta siihen, kuinka ihminen toimii vuorovaikutustilanteessa. Vuorovaikutusosaamiseen kuuluu ymmärrys muiden erilaisuudesta ja sen hyväksymisestä. (Järvinen yms. 2012, 138, 140.) On siis ymmärrettävää, miksi vanhemmat kokevat vuorovaikutus- ja ryhmätaidot tärkeiksi lapsilleen.

Lapsiperheiden toimintaympäristöt ovat moninaistuneet vuosien saatossa ja odotukset vanhemmuuden suhteen kehittyvät jatkuvasti. Vanhemmilla nousee esiin huolta liittyen lasten kasvun, kehityksen ja terveyden osa-alueisiin. Yli kolmanneksen vanhemmista on tutkittu kantavan huolta edellisten lisäksi koskien lastensa sosiaalisia suhteita ja tunne-elämää. Tähän kuuluu huoli liittyen esimerkiksi kiusaamiseen ja kaverisuhteisiin. Näihin huoliin avun saaminen on koettu haastavaksi. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 123.)

Kaikki vanhemmat toivoivat lastensa saavan uusia ystäviä. Kaverisuhteiden luominen ja niiden kehittyminen on mahdollista leirillä, kun kokoonnutaan samalla porukalla ja vietetään aikaa yhdessä. Lapsen on mahdollista solmia ystävyssuhteita, kun hän on ryhmässä saman kehitystason lasten kanssa. Tärkeää on kuitenkin suhteiden solmimista ajatellen, että lapsi on löytänyt oman paikkansa ryhmässä. Lasten keskuudessa tapahtuu keskinäistä vertailua, hyväksyntää ja torjuntaa, joiden kautta lapsen asema ryhmässä muodostuu (Marjanen yms. 2013, 105.) Tämän vuoksi, leirin ohjaajilla on tärkeä rooli, auttaa jokainen lapsi osaksi ryhmää ja huolehtia siitä, miten muut hänet ryhmässä kohtaavat ja ottavat vastaan.

Kaikilla perheillä ei ole vahvaa sosiaalista verkostoa ja sen kautta leikkikavereiden puute voi olla haasteena (Väyrynen yms. 2017, 235). Leikkikavereiden puute voi vaikeuttaa sosiaalisten taitojen oppimista ja mahdollisuutta olla osana ryhmää. Kaveri- ja vertaissuhteiden on tutkittu olevan merkityksellisiä lapsille. Niillä on yhteyttä identiteetin rakentumiseen, emotionaaliseen tukeen sekä sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta. Kaverit ovat niitä, jotka kuuntelevat lapsia ja myös niitä, joiden kautta jaetaan kokemuksia. (Järvinen yms. 2012, 149.)

Eräs perhe nosti esiin kielellisen kehityksen näkökulman ja toi esiin, että lasten suomenkielentaito heikkenee usein kesällä, kun ei ole koulua tai päiväkotia. Tämä on merkityksellinen, perheen oma tavoite, jota voidaan tukea leiritoiminnan avulla. Leiritoiminnan kautta näille lapsille mahdollistuu suomenkielinen ympäristö osaksi loma-aikaa ja he pitävät kielitaitoaan yllä. Tällä voi olla hyviä vaikutuksia syksyn kouluun palaamisenkin kannalta.

Maahanmuuttajalasten kohdalla suomen kielen taidon kehittymisestä on tärkeää pitää huolta, sillä kielitaito on eräs kotoutumista helpottava tekijä. Kielitaidon hallinta auttaa koulutuksessa ja siitä eteenpäin jatko-opinnoissa sekä työelämään siirtymisessä, joten sillä on pitkäaikaisia vaikutuksia lapsen elämässä. (Kotouttaminen n.d.) Kielitaidon puute voi rajata sosiaaliset suhteet vähiin ja jopa niin, että suhteessa ollaan vain samaan etniseen yhteisöön kuuluvien kanssa. Lapsen syntymämaa, oli se sitten Suomi tai joku muu, ei tarkoita sitä, ettei lapsi voisi tarvita tukea kielenopettelussa. (Reivinen & Vähäkylä 2013, 226–227.)

Vanhemmat toivoivat lapsilleen hauskaa aikaa leirillä, ja moni toivoi myös uusien leikkien oppimista, ulkoilua ja uusia kokemuksia. Vähävaraisuutta on paljon ja vanhemmilla ei aina ole mahdollisuutta järjestää lapselleen kehittävää toimintaa kesäksi tai mahdollistaa lomailua ja virkistymistä. Lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt, vaikka sen mittaaminen onkin vaikeaa. Suomessa suhteellinen köyhyysraja ajatellaan olevan siinä, että keskimääräisien kotitalouksien tulotasosta jäädään alle 60 prosentin. Köyhyyden nähdään olevan syrjäytymiselle altistava tekijä. (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d.)

Ilmainen leiritoiminta antaa tähän apua ja Parasta Lapsille ry:n leirit ovat suurelta osin suunnattu juuri niille perheille, joilla on taloudellisia tai sosiaalisia haasteita. Ilmainen leiritoiminta auttaa tukemaan lapsen oikeutta lepoon, vapaa-aikaan, virkistystoimintaan ja syrjimättömyyteen (YK:n lastenoikeuksien sopimus 1989, 7, 23). Suurimman osan köyhistä lapsiperheistä Suomessa muodostavat yksinhuoltajaperheet ja perheet, joissa on pieniä lapsia. Vähävaraisuus ja työttömyys ovat ominaisuuksia, joilla voidaan ajatella olevan yhteyttä riskiin tulla lastensuojelun asiakkaisiksi. Tutkimusten mukaan suuri osuus toiminnasta suunnataan vähävaraisille perheille ja siksi heitä usein on toiminnassa mukana paljon. (Väyrynen

yms. 2017, 224.) Alla olevaan kaavioon (Kaavio 3) on kerätty perheiden vastaukset koskin heidän toiveitaan, siitä mitä heidän lapsensa saivat leirille osallistumisesta.

Kaavio 3. Vastaukset kerätty ja koottu yhteen vanhempien haastattelulomakkeista koskien Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n kesäleiriä vuonna 2021.

Vanhempien palautteesta tuli esille, että töiden ja / tai kotitöiden tekeminen mahdollistui leiritoiminnan avulla. Lisäksi moni perheistä vastasi saaneensa hoidettua tarpeellisia asioita. Eräs vanhempi kirjoitti jopa lisäpalautetta tähän liittyen. Tämä vanhempi kiitti ”työviikon pelastamisesta”. Tämä on huomion arvoinen asia, sillä lasten kesälomat koulusta ovat usein pitkiä aikoja, jopa yli kaksi kuukautta ja vanhemmilla ei sellaisia lomiam yleensä ole mahdollista pitää. Myöskään asioiden hoitaminen ja kotityöt eivät ole aina helposti toteutettavissa lasten ollessa kotona ja tarvittaessa aikuisten läsnäoloa ja huomiota. Leiritoiminta on siis jälleen yksi mahdollisuus auttaa perheen arjessa.

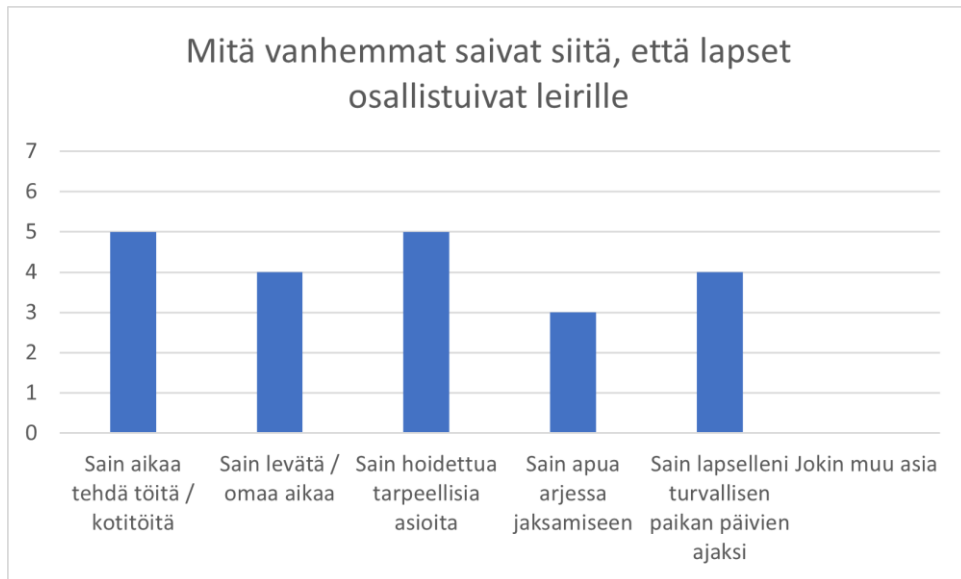
Toinen vahvasti esille noussut ajatus vanhempien palautteessa oli turvallisuus. Vanhemmille oli tärkeää, että lapsi vietti päivänsä turvallisten aikuisten seurassa. Monilla vanhemmilla oli töitä tai kotitöitä hoidettavana leirin aikana ja koska he saivat lapsensa turvalliseen paikkaan päiväksi, heille vapautui mahdollisuus tehdä näitä asioita. Turvallisen paikan varmistaminen päivän ajaksi on tärkeä näkökulma vanhemmilta ja osoittaa että he haluavat turvata lapsensa olemisen.

Lasten oikeuksien sopimuksessa on säädetty lapselle kuuluvasta oikeudesta erityiseen suojeluun ja huolenpitoon (YK:n lasten oikeuksien sopimus 1989, 25). Tehtävä koskien lasten hyvinvoinnista huolehtimista kuuluu aikuisille. Aikuisten kuuluu kantaa vastuuta lapsistaan ja suojella heitä. (Puonti yms. 2004, 154–155.) On tärkeää, että vanhemmat haluavat huolehtia tästäkin lapsensa tarpeesta ja oikeudesta. Leirille turvallisten aikuisten seuraan pääsemisen kautta vanhemmat saivat apua lapsiensa valvontaan, kun he itse joutuivat tekemään muita asioita.

Osa vanhemmista valitsi lomakkeesta kohdan ”sain levätä / omaa aikaa” ja kohdan ”sain apua arjessa jaksamiseen”. Kaikilla perheillä ei välttämättä ole tukiverkkoa olemassa ja vanhemman oman ajan mahdollistaminen voi olla haastavaa. Omien tarpeiden sivuuttaminen voi olla tuttu asia lapsiperheessä ja jopa syyllisyyden tunteet omasta ajasta ovat yleisiä. Omien ystävien tapaaminen tai esimerkiksi harrastuksissa käynti on kuitenkin voimavara, josta ei kannata luopua kokonaan. Jo pienelläkin tauolla arjen rutiineihin voi olla suuri vaikutus jaksamisen kannalta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

Samaa näkemystä tuo esille Salmen kertomus kokemuksiin Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n järjestämistä lasten viikonloppuleireistä. Leiriviikonloppuja on kerran kuussa ja yleensä kokonaisuudessaan kuusi kertaa. Salmi kokee viikonloppuleirien olevan vanhemmille tarpeellisia hengähdys- ja lepotaukoja sekä aikaa mahdollisella parisuhteelle ja ystäville. Hän kokee myöskin lasten hyötyvän toiminnasta, sillä leireillä on mitoitettu riittävä määrä ohjaajia niin, että jokainen lapsi on mahdollista huomioida. Vanhempien jaksamisen tukeminen mahdollistamalla heille omaa aikaa edes kerran kuussa auttaa myös vanhempia virkistymään ja jaksamaan jälleen arjessaan paremmin myös lasten kanssa toimiessa. (Salmi 2021.) Vanhemmat, jotka voivat hyvin ja jaksavat paremmin ovat oletettavasti myös enemmän läsnä lastensa kanssa, ja heillä on voimavaroja toimia yhdessä lastensa kanssa. Kaavioon 4 (alla) on koottu vanhempien kokemukset siitä, mitä he ovat saaneet itselleen, kun heidän lapsensa ovat osallistuneet leirille.

Kaavio 4. Vastaukset kerätty ja koottu yhteen vanhempien haastattelulomakkeista kokemuksia koskien Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:n kesäleiriä vuonna 2021.

7 POHDINTA

Tutkimuksen tekeminen oli todella antoisaa ja avasi itselleni ennalta ehkäisevän lastensuojelutyön tarkoituksia uudella tavalla. Itselläni on kokemusta ainoastaan työstä jo sijoitettujen tai huostaanotettujen lasten kanssa ja oli kiinnostavaa tutustua ennalta ehkäisevän työn tavoitteisiin. Lapsilta ja perheiltä saatu palaute haastatteluissa ja kyselyjen kautta sai minut huomaamaan uusia asioita, joita en itse ollut tullut ajatelleeksi. Olen iloinen, että valitsin kyselyyn avoimia kohtia, joissa perheet pystyivät tuomaan esiin omat näkemyksensä, koska sieltä nousi asioita, joita en itse ollut osannut edes ajatella. Tässä näkyy se, että tutkija suunnitellessaan laadullista kyselyä tekee sen oman kokemuksensa ja näkemyksensä kautta. Tutkijan merkitysmaailma ei kuitenkaan ole muuttumaton vaan on mahdollista, että tutkimuksen myötä merkitysmaailma laajentuu. (Vilkkä 2021.)

Leirimuotoiseen projektitoimintaan tutustuin kirjallisuuden kautta ja se oli valtavan mielenkiintoista. Haluaisin itsekin päästä joskus mukaan toteuttamaan perheitä tukevaa projektityötä ja erityisesti ryhmä- ja leirimuotoinen toiminta kiinnostaa minua. Parasta Lapsille ry oli minulle entuudestaan tuttu, mutta heidän tekemänsä projektit ja projektit, joissa he olivat mukana, olivat minulle uusia. Se nosti yhdistyksen toiminnan uudelle tasolle omissa silmissäni, sillä projekteilla on selkeämmät tavoitteet ja kokonaisuus, kuin leiritoiminnassa, ainakin omien ajatusteni mukaan.

Lasten kanssa toteutettu haastattelu yllätti minut positiivisesti, sillä olin varautunut siihen, että lapset eivät välttämättä vastaa kovinkaan paljon tai eivät ollenkaan. Oletin perustelujen saamisen voivan olla haastavaa. Lapsia haastatellessa esiin nousi kuitenkin hienoja teemoja, kuten yhden lapsen maininta siitä, että ohjaajat olivat turvallisia. En olisi odottanut tämän ikäisten lapsien osaavan vastata tämän tyyllisiä asioita tai edes ajattelevan niitä. Lapset uskalsivat kertoa rohkeasti myös ei mukavista asioista, kuten kokemuksistaan, että he olivat tulleet kiusatuksi leirillä. Tämän kautta koen, että lapset luottivat minuun, sillä he uskalsivat kertoa myös huonoa palautetta.

Vanhempien vastaukset asioihin, joita he toivoivat lapsilleen leirin kautta mahdollistuvan, olivat hyvin samankaltaisia, kuin mitkä itse koen tärkeiksi. Moni vanhempi löysi minun valitsemistani vaihtoehtoista itselleen useampia sopivia. Positiivisesti yllättivät vanhempien omat lisäykset. Se kertoo siitä, että he olivat luki kyselyn ja ajatelleet asiaa, eivätkä pelkästään pyrkineet vastaamaan mahdollisimman nopeasti. Esiin nousseet toiveet koskien ryhmä- ja kielitaitoja tulivat minulle yllätyksenä, mutta luettuani palautteen ne tuntuivat täysin järkeviltä. Ihmettelen, ettei itselle tullut ollenkaan mieleen kielitaidolliset asiat, vaikka tiedän yhdistyksen leireille usein osallistuvan myös maahanmuuttajataustaisia lapsia. Oma ajattelu siis pääsi avartumaan aineistoa analysoidessa.

Haastavaksi koin saada vanhemmat palauttamaan lupakyselyt ja heille suunnatut palautteet. Valitsin selvästi ensin heikon vaihtoehdon toimittamalla kyselyn sähköpostilla ja sitten paperilla. Opin tästä, että e-lomake on useammalle vanhemmalle helpompi ratkaisu. Hyvä olisi kuitenkin tutustua eri e-lomake ohjelmiin, sillä Microsoftin kautta luomani kysely ei auennut yhdellä vanhemmalla, joka kyselyyn koitti vastata.

Tutkimuskysymyksiäni ajatellen sain mielestäni hyviä näkökulmia. Osallisuuden ja yhteisöllisyyden teemoihin koin vastausten saamisen hieman haastavana. Luokiessani ja analysoidessani vastauksia minulle nousi tunne, että olisi kiinnostavaa tavata vanhempia esimerkiksi ryhmähaastattelussa ja keskustella näistä teemoista. Toki siinä voisi olla haasteena saada osallistujat paikalle ja se, uskaltaisivatko he kertoa mielipiteitään muiden kuullen. Minua kiinnostaisi myös päästä mukaan perheleirille ja käydä siellä keskustelua vanhempien kanssa. Vanhemmuuden tukemisen näkökulma alkoi kiinnostaa minua tutkimuksen kautta enemmän.

7.1 Luotettavuus ja eettisyys

Laadullinen aineisto on tieteellisiä johtopäätöksiä ajatellen haastava. Laadullista tutkimusta tehdessä on mahdollista ajatella aineiston olevan todellista ja tiedon todenmukaista, näiden linkittyessä arkitodellisuuteen. Tämä ei kuitenkaan ole ainoa tapa, vaan aineiston voi nähdä myös tilanne sidonnaisena ja tarkoitukseen

muotoutuneena. Faktanäkökulma on osa haastattelututkimusta. Haastateltavilta kysytään heidän kokemuksiaan ja mikäli voidaan edellyttää haastateltavien vastaavan rehellisesti, silloin faktanäkökulma on olemassa (Puusa & Juuti 2020). Haastattelin lapsia ja uskon heidän kertoneen rehellisesti kokemuksistaan ja siksi pidän heidän kertomaansa tietoa faktaperusteisena. Vanhemmat olivat tehneet lisäyksiä tekemiini lomakkeisiin, ja sen kautta herää luottamus siihen, että heidän lisäämänsä asiat ovat heille tärkeitä.

Tutkimusetiikka eli hyvän tieteellisen käytännön noudatus on monella tapaa osa tutkimuksen tekemistä. Tutkimusetiikka kuuluu huomioida jo tutkimuksen ideointivaiheessa ja jatkaa koko prosessin läpi. Tutkimusetiikka pitää sisällään yleiset pelisäännöt, jotka koskevat suhteita kollegoihin, tutkimuskohteisiin, toimeksiantajiin, rahoittajiin sekä suureen yleisöön. Tiedonhankinta tulee suorittaa eettisesti kestävillä menetelmillä. Tämä pitää sisällään tiedeyhteisön hyväksymät tutkimusmenetelmät. (Vilka 2021.)

Tutkimus on eettisesti toteutettu, sillä ensin on anottu Parasta Lapsille Tampereen yhdistys ry:ltä lupaa kerätä tutkimusaineistoa ja sen jälkeen on vielä erikseen pyydetty lupa jokaisen lapsen huoltajalta. Minusta oli alusta asti tärkeää, että vaikka yhdistys antaa minulle luvan materiaalin keräämiseen, on luvan tultava myös lasten huoltajilta. Haastattelin leirillä 12 lasta, mutta käytin ainoastaan 10 lapsen vastauksia, sillä kahdesta lapsesta en saanut lupaa. Lapsille kerroin heidän kanssaan alas istuessani, että keräämme lomakkeelle heidän kokemuksiaan leiristä.

Lasten huoltajat ovat ne kenellä on oikeus päättää lapsensa asioista. Yhteistyön tekeminen huoltajien kanssa on tärkeää. Kokemukseni mukaan moni huoltaja ei vastusta tutkimuksiin tai kyselyihin vastaamista, mutta silti on tärkeää muistaa, että heillä on siihen täysi oikeus. Huoltajille kerrottiin tutkimuksesta kirjoittamani esittelykirjeen kautta ja lupakyselyssä oli mahdollisuus antaa erikseen lupa koskien lapsen haastattelua ja vanhemman kyselyä sekä käyttökohteeksi pystyi valitsemaan yhdistyksen valokuvanäyttelyn tai opinnäytetyön tai molemmat.

Haastatelllessani lapsia, en johdatellut heitä ja annoin heidän vastata oman mielensä mukaan. Kaikki lapset eivät meinanneet keksiä vastausta tai perustelua ja

heitä koitin kannustaa, mutta en painostanut, jos vastauksen keksiminen tuntui vaikealta. Näissä tilanteissa auttoivat hymynaama asteikot, sillä jokainen sai vastattua edes jotain. En myöskään jäänyt lasten kanssa jumiin mihinkään kysymykseen, vaan jos johonkin kysymykseen ei ollut tarkennettavaa, mentiin eteenpäin. Pidin huolen, että jokaisella lapsella oli rauhallinen paikka osallistua haastatteluuun, enkä hoputtanut lapsia vastaamaan. Etenimme koko ajan lapsen omassa tahdissa ja minun roolini oli olla innostunut ja kiinnostunut kuuntelija.

7.2 Jatkotutkimusaiheita

Tutkimuksessa nousi esiin kiinnostavia näkökulmia liittyen moninaiseen tukeen, jota perheelle voidaan tarjota leiritoiminnan keinoin. Tutkimukseni toteutettiin kuitenkin lapsia haastatteleamalla, joten perheiden kanssa olisi kiinnostavaa lähteä työskentelemään seuraavaksi. Yksi vaihtoehto olisi lähteä mukaan perhemuotoiseen leiritoimintaan ja haastatella siihen osallistuvia vanhempia. Perheen tukemisen näkökulmasta kiinnostavaa ovat erityisesti vanhempien näkemykset. Olisi hienoa pystyä haastattelemaan samoja perheitä tietyin aika välein ja mahdollisesti saada tietoa, onko perheen tilanne kehittynyt heidän saamansa tuen kautta. Tässä voisi toimia projektimuotoinen leirityöskentely, jossa tietyt perheet kokoontuisivat leireille useamman kerran vuoden aikana.

Perheiden kanssa voisi suorittaa leirin aikana esimerkiksi teemahaastatteluja, jotka koskisivat perheiden arkea, miksi he ovat hakeutuneet leirille ja mitä hyötyä he ovat leiritoiminnasta saaneet. Avoin keskustelu perheiden kanssa voisi tuoda esiin kiinnostavia asioita perheiden moninaisia tuen tarpeita ajatellen. Olisi myös kiinnostavaa saada lisää tietoa siitä, millaisia asioita he kokevat saaneensa leiriltä.

8 LÄHTEET

Bardy, M. (toim.) 2013. Lastensuojelun ytimissä. 4. uudistettu painos. Tampere: Juvenes print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Forss, P., Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 5. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Hokkanen, L. 2003 Vapaaehtoisuus – pala elämää. Oulu: Oulun kaupungin painatuskeskus.

HUS 2013. Ohjeita lasten ja nuorten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi. [https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita lasten ja nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen tukemiseksi.pdf](https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Ohjeita%20lasten%20ja%20nuorten%20sosiaalisten%20vuorovaikutustaitojen%20tukemiseksi.pdf)

Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L., Euramaa, K-I. 2000. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Käpylä Print Oy.

Juuti, P., Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy. E-kirja.

Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Karjalainen, M., Lindroos, S. & Matero, M. & Simola, T. 2020. Kasvatus- ja ohjauksen käsikirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kotouttaminen.fi. n.d. Lapset ja nuoret. <https://kotouttaminen.fi/lapset-ja-nuoret>

Kuusinen, T. Parasta Lapsille Tampereen osaston puheenjohtaja. Haastattelu oppinnäytetyötä varten. Sähköpostiviesti. Luettu: 4.7.2021.

Lastensuojelulaki 2007/417

Lastensuojelun keskusliitto, 2005. Varpu Lapselle tukea ajoissa. Luettavissa: <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Varpu-tukea-lapselle-ajoissa.pdf>

Leppiman, A., Puustinen-Niemelä, S. 2006. Moniammatillisen perhetyön oppiminen ja opettaminen. Kuopio: Kopijyvä Kuopio.

Markkanen, V. (toim.) 1999. Lapsen asialla. 5. uudistettu painos. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino oy.

Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018. Vanhemman jaksaminen. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemman-hyvinvointi/vanhemman-jaksaminen/>

Mielenterveystalo. n.d. Perheiden tukeminen. Luettu: 27.8.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/sosiaalipalvelut/Pages/perheiden_tukeminen.aspx

Mäkelä-Näkki, K. 1999. Perhetyön uudet muodot. Kokemuksia Parasta Lapsille Ry:n Löytöretki-projektista vuosina 1994–1998. Helsinki: Stakesin monistamo.

Parasta Lapsille ry 2018. Matka tulevaisuuteen – Parasta Lapsille 2018. Luetta-
vissa: https://www.parastalapsille.fi/sites/default/files/jarjestoiminta/matka2018_pieni.pdf

Parasta Lapsille ry 2020a. Näe hyvä mussa. Luettu: 27.8.2021
<https://xn--nehyvmussa-q5ae.fi/>

Parasta Lapsille ry 2020b. Näe hyvä mussa – Tampere. Luettu: 27.8.2021.
<https://xn--nehyvmussa-q5ae.fi/toiminta/nhm-tampere>

Parasta Lapsille ry 2020c. Näe hyvä meissä. Luettu: 27.8.2021. <https://xn--nehyvmussa-q5ae.fi/toiminta/naee-hyvae-meissae>

Parasta Lapsille ry n.d.a Järjestön historia. Luettu: 26.8.2021. <https://www.parastalapsille.fi/jarjesto/historia>

Parasta Lapsille ry n.d.b. Leiri lomalla – aikaa ilolle. Luettu: 27.8.2021.
<https://www.parastalapsille.fi/leirit>

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä – Työkirja ammattikorkeakouluun. Kustantaja: e-Oppi Oy.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. 2.painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Puusa, A, Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy.

Raitis, P. 2015. Hetkiä, polkuja, välähdyksiä. Parasta Lapsille ry 70 vuotta. Turku: HansaPrint.

https://www.parastalapsille.fi/sites/default/files/jarjestoiminta/historia/Hetkia_polkuja_valahdyksia_PL70v.pdf

Reivinen, J., Vähäkylä, L. 2013. Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Tallinna: Tallinna Raamatutrükikoja OÜ

Salmi, P. Vapaaehtoistyöntekijä. 2021. Haastattelu 14.9.2021. Haastattelija Laukkanen, S. Litteroitu.

Sosiaalihuoltolaki 2014/1301

Sosiaali- ja terveysministeriö n.d. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisy. Luettu 22.8.2021. <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyden-ehkaisy>

STM n.d. Sosiaali- ja terveysministeriö. Osallisuuden edistäminen. Luettu: 7.9.2021. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>

Suomen perustuslaki 1999/731

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019. Lastensuojelun käsikirja. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/ennakollinen-lastensuojeluilmoitus>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2021a. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun tilastoa. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/lastensuojelu-ja-thl/lastensuojelun-tilastoa>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021b. Lastensuojelu 2020. <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021c. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2021d. Lastensuojelun käsikirja. Mitä on lastensuojelu. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2021e. Lapsen osallisuus. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2021f. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojeluilmoitus. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>

Törrönen, M., Pärämä, K. 2021. Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Porvoo: Bookwell Oy

Vilkkä, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5. päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja.

Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Akateeminen väitöskirja: Tampereen yliopisto. Luettavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131461/978-952-03-0019-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Väyrynen, S. & Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. 2017. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Painettu EU:ssa.

YK:n lastenoikeuksien yleissopimus. 1989. Luettavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf

9 LIITTEET

9.1 Liite 1 Lasten haastattelu

LASTEN KYSELYLOMAKE KESÄKUU 2021

OLITKO ENSIMMÄISTÄ KERTAA LEIRILLÄ? MILLÄ LEIRILLÄ OLET OLLUT
AIEMMIN?

LEIRILLÄ ON OLLUT HAUSKAA

(tosi hauskaa – hauskaa – vähän hauskaa – ei yhtään hauskaa)

MIKÄ TUOTTI SINULLE ILOA LEIRILLÄ? _____

PARASTA LEIRILLÄ OLI? _____

SAIN KERTOAA LEIRILLÄ OMAN MIELIPIITEENI

(Aina – lähes aina – joskus – en koskaan)

MINULLA OLI LEIRILLÄ KAVEREITA

(Paljon kavereita – jonkin verran – vähän – ei yhtään)

SAITKO UUSIA YSTÄVIÄ? _____

OPIN UUSIA ASIOITA LEIRILLÄ?

(Opin paljon uutta – jonkin verran – vähän – en mitään)

MITÄ OPIN? MITÄ OLISIN HALUNNUT OPPIA? _____

SAIN OSALLISTUA LEIRILLÄ KAIKKEEN TOIMINTAAN

(Sain osallistua kaikkeen – melkein kaikkeen – osaan – en mihinkään)

MINUA EI KIUSATTU LEIRILLÄ

(Ei kiusattu – kiusattiin vähän – kiusattiin monta kertaa – kiusattiin koko ajan)

LEIRIN OHJAAJAT OLIVAT KIVOJA

(Tosi kivoja – vähän kivoja – ei oikein kivoja – ei yhtään kivoja)

MIKSI? _____

LEIRIN OHJAAJAT KUUNTELIVAT MINUA

(Kuuntelivat aina – yleensä – harvoin – ei koskaan)

HALUAISIN TULLA LEIRILLE UUELLEEN

(Kyllä – luultavasti – ehkä en – en)

9.2 Liite 2 Vanhempien kysely

VANHEMPIEN KYSELYLOMAKE KESÄKUU 2021

LAPSENI OLI ENSIMMÄISTÄ KERTAA LEIRILLÄ

KYLLÄ

EI

JOS VASTASIT EI, MILLÄ LEIRILLÄ LAPSESI ON AIEMMIN OLLUT?

MINULLE ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ LAPSENI SAA OSALLISTUA LEIRILLE

KYLLÄ

EI

TOIVON ETTÄ LEIRILLÄ LAPSENI (VALITSE YKSI TAI USEAMPI):

SAA UUSIA YSTÄVIÄ

OPPII UUSIA ASIOTA

SAA UUSIA KOKEMUKSIA

VIETTÄÄ PÄIVÄNSÄ TURVALLISESTI AIKUISEN
VALVOESSA

LAPSELLANI ON HAUSKAA

LAPSENI OPPII SOSIAALISIA TAITOJA

LAPSENI OPPII KÄDENTAITOJA

LAPSENI OPPII UUSIA LEIKKEJÄ

LAPSENI PÄÄSEE OSALLISTUMAAN

LAPSENI VIETTÄÄ AIKAA ULKONA

JOTAIN MUUTA? MITÄ: _____

MITÄ ASIOITA LAPSESI ON KERTONUT LEIRISTÄ

**MITÄ ITSE VANHEMPANA SAAT SIITÄ, ETTÄ LAPSESI PÄÄSEE LEIRILLE
(VALITSE YKSI TAI USEAMPI):**

- SAAN AIKAA TEHDÄ TÖITÄ/KOTITÖITÄ   SAAN LEVÄTÄ / OMAA AIKAA
- SAAN HOIDETTUA TARPEELLISIA ASIOITA   SAAN APUA ARJESSA JAKSAMISEEN
- SAAN LAPSELLENI TURVALLISEN PAIKAN PÄIVÄN AJAKSI
- JOTAIN MUUTA? MITÄ: _____

LEIRIN OHJAAJAT (VALITSE YKSI TAI USEAMPI):

- OTTIVAT LAPSENI HYVIN VASTAAN AAMUISIN   KERTOIVAT LEIRIPÄIVÄN KUULUMISIA
- VAIKUTTIVAT MUKAVILTA   OTTIVAT LAPSENI HYVIN HUOMIOON
- YHTEISTYÖ OLI SUJUVA   VASTASIVAT KYSYMYKSIINI
- JOTAIN MUUTA? MITÄ: _____

MUUTA PALAUTETTA LEIRISTÄ:

9.3 Liite 3 Lupakysely

LUPAKYSELY:**(PALAUTATHAN TÄMÄN LUVAN LEIRIN ENSIMMÄISENÄ PÄIVÄNÄ)**

ANNAN LUVAN LAPSELLENI OSALLISTUA HAASTATTELUUN JA KÄYTTÄÄ LAPSENI VASTAUKSIA NIMETTÖMÄNÄ PARASTA LAPSILLE TAMPEREEN YHDISTYS RY:N ”LUPA UNELMOIDA” – VALOKUVANÄYTTELYSSÄ

KYLLÄ EI

ANNAN LUVAN KÄYTTÄÄ NIMETTÖMÄNÄ LAPSENI HAASATTELUSSA KERTOMIA KOKEMUKSIA LÄHTEENÄ TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA SOSIONOMIKSI OPISKELEVAN SONJA LAUKKASEN OPINNÄYTETYÖSSÄ (OPINNÄYTETYÖN TILAAJANA TOIMII PARASTA LAPSILLE TAMPEREEN YHDISTYS RY)

KYLLÄ EI

ANNAN LUVAN KÄYTTÄÄ VASTAUKSIANI NIMETTÖMÄNÄ PARASTA LAPSILLE TAMPEREEN YHDISTYS RY:N ”LUPA UNELMOIDA” – VALOKUVANÄYTTELYSSÄ

KYLLÄ EI

ANNAN LUVAN KÄYTTÄÄ NIMETTÖMÄNÄ HAASATTELUSSA KERTOMIANI KOKEMUKSIA LÄHTEENÄ TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULUSSA SOSIONOMIKSI OPISKELEVAN SONJA LAUKKASEN OPINNÄYTETYÖSSÄ (OPINNÄYTETYÖN TILAAJANA TOIMII PARASTA LAPSILLE TAMPEREEN YHDISTYS RY)

KYLLÄ EI

ALLEKIRJOITUS

NIMENSELVENNYS
